

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Analýza trendů hospodářské kriminality v České republice

Martina Langerová

Bakalářská práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Langerová**
Osobní číslo: **E13274**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Ekonomika pro kriminalisty a celníky**
Název tématu: **Analýza trendů hospodářské kriminality v České republice**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza vývoje hospodářské kriminality a vybraných oblastí jejího páchání v České republice a dále navržení možných způsobů prevence hospodářské kriminality.

Osnova:

- Teoretické vymezení hospodářské kriminality.
- Charakteristika příčin hospodářské kriminality.
- Analýza vývoje vybraných oblastí hospodářské kriminality v České republice.
- Možnosti prevence hospodářské kriminality.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ČASTORÁL, Z. Ekonomická kriminalita a management. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, 352 s. ISBN 978-807-4520-051.

FRYŠTÁK, M. Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 205 s. ISBN 978-80-87071-18-2.

GŘIVNA, T., SCHEINOST M., ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN 978-807-4786-143.

CHMELÍK, J., BRUNA, E. Hospodářská a ekonomická trestná činnost. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 202 s. ISBN 978-80-7408-109-5.

KOCINA, J. Daňové trestné činy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 358 s. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-442-8.

Vedoucí bakalářské práce:

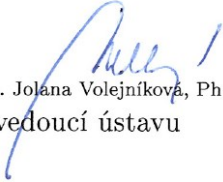

Ing. Viktor Prokop
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 30. září 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 29. dubna 2016

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 30. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 6. 2016

Martina Langerová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Viktoru Prokopovi za jeho odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Práce je zaměřena na problematiku hospodářské kriminality a její vývoj v České republice. Byla analyzována hospodářská kriminalita jako celek a vybrané hospodářské trestné činy z hlediska jejich počtu, objasněnosti a výše způsobené škody. Následující část byla věnována prevenci hospodářské kriminality.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriminalita, hospodářská trestná činnost, analýza trendů, prevence

TITLE

Trend analysis of economic crime in the Czech Republic

ANNOTATION

The work is focused on economic crime and its development in the Czech Republic. The economic crime were analysed as a whole and selected economic crimes in terms of their number, the detection rate and the amount of damage caused. The following part was devoted to the prevention of economic crime.

KEYWORDS

Crime, economic crime, trend analysis, prevention

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	11
1.1 POJEM HOSPODÁŘSKÁ KRIMINALITA.....	11
1.1.1 Kriminalita bílých límečků.....	11
1.1.2 Hospodářská kriminalita v různém pojetí.....	12
1.1.3 Ekonomická kriminalita	14
1.1.4 Hospodářské trestné činy podle trestního zákoníku	15
1.2 CHARAKTERISTIKA PŘÍČIN HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	16
1.2.1 Příčiny související s transformací hospodářství v ČR	16
1.2.2 Současné příčiny a kriminogenní faktory.....	18
2 FORMY A ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	20
2.1 TYPICKÉ FORMY PÁCHÁNÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	20
2.1.1 Daňová kriminalita	20
2.1.2 Finanční kriminalita	22
2.1.3 Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví	24
2.2 SOUVISEJÍCÍ FORMY HOSPODÁŘSKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI.....	25
2.2.1 Počítačová kriminalita.....	25
2.2.2 Korupce a úplatkářství.....	25
2.2.3 Legalizace výnosů z trestné činnosti	26
3 ANALÝZA VÝVOJE HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY V ČR	28
3.1 PRAMENY INFORMACÍ O REGISTROVANÉ KRIMINALITĚ.....	28
3.2 DYNAMIKA REGISTROVANÉ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	30
3.2.1 Úvěrový podvod.....	34
3.2.2 Neoprávněného držení platebního prostředku	36
3.3 ŠKODY ZPŮSOBENÉ REGISTROVANOU HOSPODÁŘSKOU KRIMINALITOU	37
3.3.1 Škody zjištěné	38
3.3.2 Škody zajištěné.....	39
4 PREVENCE HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	41
4.1 PRÁVNÍ NÁSTROJE	41
4.2 OPATŘENÍ V PERSONÁLNÍ A VZDĚLÁVACÍ OBLASTI.....	44
4.3 REPRESIVNÍ STRATEGIE	45
ZÁVĚR	46
POUŽITÁ LITERATURA	48
SEZNAM PŘÍLOH	52

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1989 – 2015	31
Tabulka 2: Index hospodářské kriminality na území ČR v letech 1989 – 2015.....	33
Tabulka 3: Úvěrové podvody, míra nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 2005 – 2006	35
Tabulka 4: Zajištěné škody v mil. Kč a jejich podíl na celkově způsobených škodách.....	39

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Počet registrovaných trestných činů v letech 1989 – 2015.....	30
Obrázek 2: Počet hospodářských trestných činů v letech 1989 – 2015	31
Obrázek 3: Trestné činy neoprávněné držení platebního prostředku v letech 2006 – 2015.....	32
Obrázek 4: Nejčtenější hospodářské trestné činy v letech 1997 – 2015	33
Obrázek 5: Porovnání – počet trestných činů úvěrového podvodu a počet spotřebitelských úvěrů	35
Obrázek 6: Porovnání – neoprávněného držení platebního prostředku, kapesní krádeže, počet platebních karet.....	36
Obrázek 7: Způsobené škody v tis. Kč v letech 1997 – 2015	37
Obrázek 8: Hospodářské trestné činy s nejvyšší škodou v mil. Kč v letech 1997 – 2015	38
Obrázek 9: Zajištěné hodnoty Policií ČR celkem v období 2004 – 1. pol. 2015	40

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
DPH	daň z přidané hodnoty
SKPV	služba kriminální policie a vyšetřování
TČ	trestný čin
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
TSK	takticko-statistická klasifikace
VÚSC	vyšší územně samosprávný celek

ÚVOD

V České republice vstoupila hospodářská kriminalita do povědomí veřejnosti po roce 1989, kdy v krátkém čase došlo ke společenským změnám, které se projeví i v ekonomické oblasti. V rámci restitucí a privatizací došlo k převodu státního majetku do vlastnictví soukromých osob. Návrat k tržnímu hospodářství s sebou přinesl i negativní jevy v podobě nárůstu hospodářské kriminality. Začaly se objevovat nové formy trestné činnosti – úvěrové podvody, daňové úniky, zneužívání informací v obchodním styku, tunelování, praní špinavých peněz, korupce.

Také v současnosti je téma hospodářské kriminality tématem více než aktuálním, neboť se dotýká nejširších vrstev obyvatelstva. Vývoj hospodářské kriminality lze sledovat nejen co do počtu trestných činů, ale rovněž v souvislostech s vývojem společnosti a nových technologií. Aktuálnost celé problematiky byla motivací k výběru tématu této práce.

Cílem bakalářské práce je analýza vývoje hospodářské kriminality a vybraných oblastí jejího páchání v České republice a navržení možných způsobů prevence hospodářské kriminality.

Pro uvedení do problematiky bude v první části bakalářské práce provedeno teoretické vymezení základních pojmů vztahujících se k hospodářské kriminalitě včetně charakteristiky příčin vzniku hospodářské kriminality. V další části přijde na řadu rozčlenění hospodářské kriminality z pohledu jejích forem a způsobů, jakými je páchána. Následně bude zpracována analýza hospodářské kriminality v České republice, a to z hlediska její celkové struktury a dynamiky se zaměřením na vybrané oblasti. Analýza se zaměří především na vývoj celkového počtu registrovaných trestných činů a jejich objasněnosti, dále na změny četnosti vybraných trestných činů a v neposlední řadě na vývoj výše škody způsobené hospodářskou kriminalitou. V poslední části budou uvedeny preventivní strategie, jež by měly sloužit ke kontrole hospodářské kriminality a navržena vlastní opatření.

1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

V první části této kapitoly budou rozebrány základní pojmy související s hospodářskou kriminalitou a definována hospodářská kriminalita v různém pojetí. V další části budou popsány základní formy a vybrané způsoby páchaní hospodářské kriminality.

1.1 Pojem hospodářská kriminalita

Hospodářská kriminalita se od obecné majetkové kriminality liší zejména tím, že směřuje proti hospodářskému systému a jeho fungování, zatímco kriminalita majetková směřuje proti majetku fyzických i právnických osob. Hospodářská kriminalita zahrnuje širokou oblast trestné činnosti. Formy a způsoby jejího páchaní jsou velmi proměnlivé a pružně reagují na změnu ekonomických a společenských podmínek. Definovat pojem „hospodářská kriminalita“ je proto obtížné, obvykle bývá účelově definován podle konkrétní potřeby.

Veřejností jsou běžně používány pojmy hospodářská kriminalita a hospodářská trestná činnost. Někdy jsou tyto pojmy v praxi zaměňovány a považovány za synonyma. Hospodářská kriminalita je však pojem obecnější než hospodářská trestná činnost, protože právní delikt nemusí být vždy nutně trestným činem [9]. Právním deliktem je porušení, resp. nesplnění právní povinnosti. Méně závažné delikty jsou správní, disciplinární nebo soukromoprávní delikty, nejzávažnějšími delikty jsou trestné činy.

V souvislosti s hospodářskou kriminalitou se objevují také pojmy ekonomická kriminalita a finanční kriminalita. Ekonomická kriminalita je často označována jako kriminalita bílých límečků (white-collar crime) [2]. Pojem finanční kriminalita je používán pro zvláštní podskupinu ekonomické kriminality, a to pro trestnou činnost ve finančním sektoru. Jedná se o trestné jednání zaměřené proti fungování bankovního systému, kapitálového trhu a finančních institucí – penzijních fondů a pojišťoven, burz, investičních fondů a společností. Pod finanční kriminalitu lze zařadit např. podvody při čerpání dotací od státu, dotací na odstraňování následků živelných pohrom a také zmanipulované a v mnoha případech předražené veřejné zakázky [6].

1.1.1 Kriminalita bílých límečků

Termín „white-collar crime“ poprvé použil americký kriminolog Sutherland ve svém projevu na setkání Americké sociologické společnosti v roce 1939 [24]. Označil jím trestnou činnost vyšších společenských vrstev a korporací. V knize „White Collar Crime“ vydané v roce

1949 definoval kriminalitu bílých límečků jako „trestný čin spáchaný váženou osobou s vysokým společenským postavením v rámci svého povolání“ [18].

Sutherland nebyl první sociolog, který psal o kriminalitě vyšších společenských vrstev. V roce 1907 Ross ve své knize „Sin and Society“ vyjádřil znepokojení nad korupčními obchodními praktikami. Použil termín „criminaloids“, za které považoval osoby bez morálky, kteří vystupují na veřejnosti jako vzor cnosti, ale ve skutečnosti je zajímá pouze jejich vlastní zisk a toho jsou ochotni dosáhnout s použitím jakéhokoli prostředku. „Criminaloid“ je předchůdcem pojmu „white-collar criminal“, který později použil Sutherland [24].

Hertung v roce 1950 definoval kriminalitu bílých límečků jako „porušení hospodářského zákona, které je páčáno pro finanční zisk s pomocí nebo prostřednictvím pracovníků podniku při plnění její obchodní činnosti“. V roce 1952 definoval Clinard kriminalitu bílých límečků jako „porušení zákona především skupinou obchodníků, svobodných pracovníků a úředníků v souvislosti s jejich prací“ [9].

Kriminalitu bílých límečků lze v současné době chápat jako hospodářskou trestnou činnost páchanou při výkonu povolání představitelem legálního podnikání. Pachatelé této trestné činnosti vystupují zpravidla jako řádní občané, úspěšní v zaměstnání či podnikání, mající důvěru svého okolí. Jsou to převážně osoby bezúhonné, s nadprůměrnými znalostmi v daném oboru, s vysokou odpovědností a pravomocemi. Tyto osoby mohou mít i značný politicko-ekonomický vliv. Dochází tak k propojení politiky s průmyslem a businesssem [4].

1.1.2 Hospodářská kriminalita v různém pojetí

Definicí hospodářské kriminality, příp. hospodářské trestné činnosti je celá řada. Jednoznačná definice hospodářské kriminality v odborné literatuře neexistuje. Všechny definice však vycházejí z pojetí trestněprávního, kriminalistického nebo kriminologického. Za pomocné lze považovat definování hospodářské kriminality ve statistickém pojetí, které je používáno v policejní praxi.

V trestněprávním pojetí je podle Novotného hospodářskou kriminalitou [17]:

- veškerá kriminalita pachatelů činných v hospodářském životě společnosti,
- kriminalita zaměřená proti hospodářskému řádu a jeho fungování, při které dochází ke zneužívání hospodářských nástrojů (např. směnek),
- všechny druhy kriminality související s ekonomikou, tzn. trestné činy uvedené v hlavě šesté zvláštní části trestního zákoníku, vybrané trestné činy proti majetku

vedené v hlavě páté zvláštní části trestního zákoníku, jestliže se realizují v ekonomice, dále pak korupční trestné činy a další.

Teryngel hospodářskou kriminalitou rozumí takové jednání, které naplňuje některou ze skutkových podstat trestných činů, které jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákoníku hlavě šesté. Poukazuje na to, že stát zůstává garantem určitých nepřekročitelných mezí hospodářského života a určité vztahy bude vynucovat, ale i chránit, prostřednictvím trestního práva [30].

V kriminalistickém pojetí jsou podle Konráda hospodářskou kriminalitou takové delikty, které poškozují nebo ohrožují hospodářský pořádek a způsobují značné škody. Jejich společným znakem je zneužití důvěry nezbytné pro fungování trhu a hospodářského života společnosti. Hospodářské delikty člení do dvou slupin [12]:

- delikty spáchané vlastními zaměstnanci proti hospodářským zájmům svého zaměstnavatele, které dělí na krádeže v podniku, zpronevěry, podvodná jednání vůči zaměstnavateli a delikty porušující hospodářskou věrnost,
- delikty páchané proto hospodářským zájmům jiných hospodářských subjektů nebo proti zájmům státu a veřejných institucí (hospodářské podvody, delikty proti hospodářské soutěži, delikty proti hospodářskému pořádku, insolvenční delikty).

Z hlediska kriminologického jsou za hospodářskou kriminalitu označována jednání tzv. „bílých límečků“. Kadeřábková považuje za hospodářskou trestnou činnost úmyslné protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu [10].

Za nestandardní je možné označit statistické pojetí hospodářské kriminality, které je tvořeno dvěma základními statistickými soubory – policejní a justiční statistikou. V policejní statistice jsou jednotlivé delikty rozděleny podle tzv. takticko-statistické klasifikace, která se v některých případech liší od znění trestního zákona. Statistiky státních zastupitelství a soudů (tzv. justiční statistiky) uplatňují členění podle jednotlivých hlav trestního zákona, mezi hospodářské trestné činy tak zahrnují pouze ta skutková jednání, která lze zařadit pod skutkové podstaty trestných činů zařazených do šesté hlavy trestního zákoníku [9].

Obecné vymezení hospodářské kriminality, které zahrnuje celou řadu hospodářských trestných činů a kriminálních jednání v oblasti ekonomiky a financí, je uvedeno v následující definici [9]:

„Hospodářskou kriminalitou rozumíme zaviněné (společensky škodlivé) jednání popsané ve zvláštní části trestního zákoníku, poškozující nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.“

Podle této definice lze do hospodářské kriminality zařadit:

- hospodářské trestné činy vyjmenované v VI. hlavě zvláštní části trestního zákoníku,
- další protiprávní jednání subjektů hospodářských vztahů, která patří pod jiná ustanovení trestního zákoníku a která souvisí s podnikatelskou činností (např. podvod či zpronevěra),
- hospodářská trestná činnost, která vzniká v souvislosti s pracovněprávním vztahem nebo vztahem, který souvisí s hospodářstvím, ekonomikou či financemi,
- trestné činy úředních osob a trestné činy, které souvisí s úplatkářstvím nebo korupcí,
- protiprávní jednání sloužící k legalizaci výnosů z hospodářské trestné činnosti,
- trestné činy, které jsou v mezinárodních dokumentech do hospodářské činnosti zařazeny (např. trestná činnost zaměřená proti životnímu prostředí).

1.1.3 Ekonomická kriminalita

V odborné literatuře jsou uváděny různé definice ekonomické kriminality. Společné pro všechny definice a názory je, že všechny pracují více či méně s pojmem hospodářská kriminalita a nikoliv ekonomická kriminalita.

Doporučení Výboru ministrů členských států Rady Evropy k ekonomické kriminalitě přijaté 25. 6. 1981 vymezuje tento pojem prostřednictvím seznamu trestných činů [31]:

- kartelové trestné činy,
- podvodné postupy a zneužívání ekonomické situace nadnárodními společnostmi,
- podvodné opatřování nebo zneužívání státních a mezinárodních dotací,
- počítačovou kriminalitu (např. krádeže dat, porušení tajemství, manipulace s počítačovými daty),
- falešné firmy,
- padělání účetních závěrek společnosti a trestné činy související s účetnictvím,
- podvody týkající se ekonomické situace a základního jmění společnosti,
- porušování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců společnostmi,
- podvody poškozující věřitele (např. úpadek, porušování práv k duševnímu a průmyslovému vlastnictví),

- podvody vůči spotřebitelům (zejména falšování zboží a zavádějící označení zboží, trestné činy proti veřejnému zdraví, zneužívání slabosti či nezkušenosti spotřebitele),
- nekalá soutěž (včetně podplácení zaměstnanců konkurenční firmy) a klamavá reklama,
- daňové trestné činy a úniky v sociálních platbách podniků,
- celní přestupky (např. celní úniky, porušování kvót),
- trestné činy týkající se peněz a měnové regulace,
- trestné činy v oblasti burzovních obchodů a bankovníctví (např. podvodné burzovní operace a zneužívání nezkušenosti veřejnosti),
- trestné činy proti životnímu prostředí.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci definoval ekonomickou kriminalitu ve svém výzkumu v roce 2004 jako „*protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fond, fyzická osoba apod.), které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat konkrétních trestných činů*“ [25].

Na základě uvedených definic lze učinit závěr, že pojmy hospodářská a ekonomická kriminalita je možné považovat za synonyma. V České republice je používán převážně pojem hospodářská kriminalita, zatímco v literatuře zahraniční se běžně vyskytuje pojem ekonomická kriminalita.

1.1.4 Hospodářské trestné činy podle trestního zákoníku

V právní úpravě ČR jsou trestné činy hospodářské upraveny v hlavě šesté zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tato hlava obsahuje celkem 37 trestných činů, z nichž 16 jejich skutkových podstat jsou zvláště závažnými zločiny. Šestá hlava je rozdělena do čtyř dílů:

- díl 1 – trestné činy proti měně a platebním prostředkům,
- díl 2 – trestné činy daňové, poplatkové a devizové,
- díl 3 – trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou,
- díl 4 – trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu.

Další trestné činy, které s ekonomikou také souvisí, jsou definovány i v jiných částech trestního zákoníku. Jedná se o některé trestné činy proti majetku, které jsou zahrnuty do hlavy páté zvláštní části trestního zákoníku – zejména krádež, zpronevěra, podvod, podílíctví,

legalizace výnosů z trestné činnosti, porušení povinnosti při správě cizího majetku, poškození věřitele, zvýhodnění věřitele, způsobení úpadku, pletichy v insolvenčním řízení, neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací. Z trestných činů definovaných v hlavě sedmé (trestné činy obecně nebezpečné) je to především obecné ohrožení a poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení. Narušovat hospodářský řád mohou i některé trestné činy zařazené v hlavě deváté (trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci), a to především teroristický útok a sabotáž a trestné činy z hlavy desáté (trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných) – zejména přijetí úplatku, podplacení, nepřímé úplatkařství [6].

1.2 Charakteristika příčin hospodářské kriminality

Znalost příčin a kriminogenních faktorů je nutná k efektivnímu a účinnému boji s hospodářskou kriminalitou. Vzhledem k tomu, že hospodářská kriminalita je jev velmi přizpůsobivý, objevují se kromě přetrvávajících a dlouhodobě působících příčin a faktorů i příčiny a faktory nové. Specifická situace nastala v tomto směru v České republice po roce 1989, kdy došlo k náhlému přechodu z centrálně plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství. Transformace ekonomiky byla provázena negativními jevy v podobě hospodářské kriminality v nových a neobvyklých formách.

1.2.1 Příčiny související s transformací hospodářství v ČR

Po roce 1989 docházelo v České republice v důsledku společensko-politických změn i ke změnám ekonomickým. V relativně krátké době se změnila struktura vlastnických vztahů. Pro nastartování tržní ekonomiky bylo potřeba převést státní majetek do soukromých rukou. V tehdejší Československu proběhla privatizace několika způsoby. Část státního majetku byla vrácena v restituci původním majitelům nebo jejich dědicům. Menší provozovny a obchody byly převedeny prostřednictvím veřejných aukcí na základě zákona č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby (tzv. malá privatizace). Velké společnosti byly zařazené do tzv. velké privatizace (zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby). Velká privatizace byla realizována metodou kuponové privatizace (oprávnění občanů k nákupu akcií) a metodou privatizačních projektů.

V první fázi privatizace docházelo nejen ke snahám zabránit zařazení určitých provozních jednotek do privatizace či získat provozní jednotky v rámci dražeb za nepřiměřeně výhodných podmínek, ale také k ovlivňování dražitelů přímo v dražebních místnostech pomocí nátlaku

nebo korupce. Jedním z hlavních negativních jevů kuponové privatizace bylo zřizování investičních fondů, jejichž činnost nebyla regulována zákonem. V investičních fondech se účastnili i pracovníci státní správy, kteří tak mohli využívat informace veřejnosti nedostupné k vlastnímu obohacení. Další závažná trestná činnost byla spojena s odprodejem státních podniků soukromým osobám na základě zpracovaných privatizačních projektů. Při získávání finančních prostředků na zakoupení těchto podniků docházelo vedle intenzivní korupce k úvěrovým podvodům. Miliardové částky byly získávány na úkor bank na základě nekrytých úvěrů, což vedlo ke krachu řady bank [32].

V polovině 90. let začalo docházet k tzv. tunelování firem (odčerpání majetku prosperující firmy osobami, které tento majetek kontrolují). Tento jev se vyskytl zejména ve vztahu mezi státními a polostátními organizacemi na straně jedné a soukromými na straně druhé, mezi nimiž existovalo osobní propojení. K dalším případům tunelování docházelo v investičních společnostech a fondech, které spravovali akcie občanů, stejně jako v nově vznikajících družstevních záložnách. V důsledku zcela nedostatečné právní úpravy a nedostatečné kontroly došlo k závažným případům tunelování také ve spořitelních a úvěrových družstvech (tzv. kampeličkách). Velké škody byly způsobeny též celními a daňovými podvody. Kriminogenním faktorem u těchto podvodů bylo přijetí komplikované a nepřehledné daňové soustavy a nedostatečná kontrola státní hranice s nově vzniklou Slovenskou republikou. Nejvyšší škody byly odhaleny u podvodů s lehkými topnými oleji, naftou a lihem [6].

Návrat k tržnímu hospodářství v České republice nebyl doprovázen odpovídajícím právním prostředím. Změny vlastnických vztahů proběhly tak rychle, že na ně legislativa často buď nestačila vůbec zareagovat, nebo s velkým zpožděním. Právní úprava byla v mnohých případech nekomplexní, neprovázaná a nepřehledná. Novely trestního zákona reagovaly většinou na již existující ohrožení. Například zavedení trestného činu úvěrového podvodu bylo reakcí na realitu, kdy žadatelé o úvěr poskytovali nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, používali úvěrové prostředky pro svoji potřebu a úvěry pak nespláceli. Toto jednání bylo posuzováno před úpravou trestního zákona jako trestný čin podvodu, u kterého se vyžaduje prokázat úmysl a právě prokázání úmyslu bylo pro orgány činné v trestním řízení velmi obtížné [4].

Neefektivní bylo odhalování, dokumentování a objasňování hospodářské trestné činnosti zejména kvůli nekvalifikovanosti nových policistů, absenci znalostí nových ekonomických vztahů, kompetenčním sporům. V roce 1993 byly zrušeny všechny stupně prokuratury a státní zastupitelství ztratilo řadu kompetencí [6].

1.2.2 Současné příčiny a kriminogenní faktory

Příčiny hospodářské kriminality lze rozdělit z různých hledisek, například na tzv. klasické, které mají společné rysy ve vztahu ke všem formám hospodářské kriminality, i příčiny specifické pouze pro některé formy. Dále lze provést dělení na příčiny dlouhodobé, většinu času neměnné a krátkodobé, které podléhají častým změnám. Příčiny lze rozdělit také na odstranitelné a neodstranitelné.

Z obsahového hlediska lze tyto příčiny a faktory rozdělit na tři základní skupiny [32]:

- ekonomické faktory,
- organizačně technické faktory,
- sociálně kulturní faktory.

Ekonomické faktory

Mezi základní neodstranitelné faktory patří existence majetkových hodnot, které jsou nejen předmětem spotřeby, ale také zdrojem kapitálu. Dalším neodstranitelným faktorem je míra liberalizace hospodářského systému. Hospodářská činnost je regulována státem formou různých zákazů a omezení. Tato intervence státu má vliv na kvantitu i kvalitu hospodářské trestné činnosti. Čím vyšší je regulace ekonomiky, tím častěji dochází k porušování daných pravidel. Do značné míry je hospodářská kriminalita ovlivňována moderními komunikačními metodami a novými technologiemi. Technický rozvoj umožňuje zrychlení komunikace, rychlý pohyb pachatelů a zakrývání stop. V souvislosti s hospodářským rozvojem je navyšován počet osob v řídicím a organizačním postavení, což vytváří další příležitosti k páchání hospodářské kriminality.

Kriminogenně v tržním hospodářství působí recese a konjunktury. Podnikatelé, kteří se v době recese dostávají do finančních problémů, se mohou pokusit zachránit své firmy i nekalými způsoby – podvodem, falšováním účetnictví či předstíraným bankrotem. V době konjunktury naopak chtějí své zisky výhodně investovat, což může být zneužito pro jiné druhy podvodů.

Organizačně technické faktory

Kriminogenní faktory je možné nalézt v personální oblasti. Problémem jsou nízké profesionální i etické nároky na osoby, které jsou obsazovány do vedoucích funkcí, kontrolních, dozorcích či povolovacích orgánů. Vysoce kriminogenní faktory vyplývají z nedostatečné legislativy, která poznamenala negativně především privatizační proces. K odstranitelným kriminogenním faktorům je možné zařadit nedostatky ve fungování a kontrole základních

institutů tržního systému a v činnosti orgánů, které se hospodářskou kriminalitou zabývají. Dalším problémem je vymahatelnost práva. Dobře jsou známy průtahy v obchodním soudnictví. Nedostatky lze nalézt také v práci orgánů činných v trestním řízení. Činnost policie je negativně ovlivněna v důsledku organizačních opatření, odchodů zkušených pracovníků a šetření finančních prostředků, nemůže tak svými hmotnými a finančními prostředky, technickým vybavením, ani znalostmi a zkušenostmi konkurovat pachatelům hospodářské trestné činnosti. Z těchto důvodů trvá objasňování trestné činnosti neúměrně dlouho.

Sociálně kulturní faktory

Nedostatečná právní úprava má vliv na nízkou úroveň právního vědomí. Občané nemohou mít dostatečné znalosti, pokud je právní úprava nejasná, úplně chybí nebo je příliš složitá. Orientace v právních předpisech často schází i u podnikatelů, neznalost právní úpravy je však nezabavuje trestní odpovědnosti. Hospodářská kriminalita je společností mnohdy tolerována. Je velmi obtížné odhalit a následně odsoudit pachatele hospodářské kriminality. Pokud dojde k odsouzení, často se tak stane dlouho po spáchání trestného činu, a proto se zpravidla nedaří zajistit a odebrat majetkový prospěch získaný trestnou činností. To může vést k přesvědčení, že trestná činnost se vyplácí. Jestliže se někdo trvale pohybuje v prostředí, kde je normou porušování daných norem a pravidel chování, bude se chovat stejně, protože jinak se neprosadí [4].

V podnikatelském prostředí může být kriminogenním faktorem i snaha uplatnit se na pracovišti a touha po kariéře. Ke kriminalitě může přispívat i shovívavější přístup zákonodárců, policie a justice k pachatelům hospodářské trestné činnosti a to s ohledem na jejich společenské a ekonomické postavení (např. nevyužívání všech zákonných možností či mírnost ukládaných trestů). Dalším faktorem, který působí na hospodářskou kriminalitu, je vysoká nezaměstnanost. Nezaměstnanost způsobuje sociální problémy, ztrátu postavení ve společnosti i na trhu práce. Růst nezaměstnanosti může způsobit růst majetkové, ale i jiné kriminality.

2 FORMY A ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

Hospodářská kriminalita je jev mnohotvárný a proměnlivý. Způsoby a formy jejího páčání jsou velmi variabilní a pružně se přizpůsobují změně ekonomických a společenských podmínek. Popsat detailně všechny formy a zejména způsoby páčání hospodářské kriminality není možné, proto jsou dále uvedeny typické formy a popsány vybrané způsoby páčání.

2.1 Typické formy páčání hospodářské kriminality

Ve zprávě o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, kterou Ministerstvo vnitra předkládá každoročně vládě a Poslanecké sněmovně, je jako závažná hospodářská kriminalita označována daňová kriminalita, finanční kriminalita a legalizace výnosů z trestné činnosti. Do hospodářské kriminality je zařazena dále kriminalita v oblasti duševního vlastnictví a kriminalita páchaná na životním prostředí. Velká pozornost je věnována též korupci a informační kriminalitě, které s hospodářskou kriminalitou úzce souvisí [40].

V odborné literatuře jsou jako typické formy páčání hospodářské kriminality uváděny trestné činy proti duševnímu vlastnictví, počítačová kriminalita, trestné činy proti měně, trestné činy proti životnímu prostředí, plánované konkurzní řízení, finanční kriminalita [4; 13], případně korupce a úplatkářství a legalizace výnosů z trestné činnosti [9].

Ze statistik Policie ČR je patrné, že dlouhodobě největší objem škod u zjištěné hospodářské kriminality je způsoben kráčením daně a finanční kriminalitou (podvody, zpronevěrami, úvěrovými podvody, porušováním povinnosti při správě cizího majetku). U těchto trestných činů se zjištěná škoda pohybuje v řádu miliard korun ročně. Stát je nejčastěji poškozován neodváděním, příp. kráčením daně, pojistného a jiných povinných plateb. Banky a finanční instituce bývají terčem trestného činu poškozování věřitele, podvodu a úvěrového či pojistného podvodu, podnikatelské subjekty jsou nejčastěji poškozovány podvodem a zpronevěrou a fyzické osoby podvodem.

2.1.1 Daňová kriminalita

Daňová kriminalita způsobuje největší škody. Podle odhadů Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality činí roční daňové úniky až stovky miliard korun. Pro daňovou kriminalitu je typická vysoká latence, která je odhadována na 30 % až 50 %. Nejčastější formou páčání této trestné činnosti jsou fiktivní faktury, zejména v oblasti poskytování reklamní činnosti, poradenství, studií trhu a dalších služeb, kde se zpětně obtížně prokazuje podíl fiktivního plnění [40].

Zkrácení daně je představováno trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 TrZ. Pachatel buď úmyslně nepodá daňové přiznání, nebo zatají skutečnosti rozhodné pro správné určení výše daňové povinnosti, a tím dojde k vyměření nižší daně či jiné povinné platby, než jaká by odpovídala reálnému stavu, příp. taková daň či povinná platba není vyměřena vůbec. Může se také jednat o případy, kdy pachatel naopak předstírá skutečnosti, se kterými souvisí nějaká výhoda (např. odpočet, osvobození), a tím dosáhne snížení své daňové povinnosti [5].

Daň z příjmu fyzické nebo právnické osoby může být zkrácena tím, že daňový subjekt nepodá daňové přiznání a následně daň nezaplatí, přestože zde existoval zdanitelný příjem. Ke krácení daně z příjmů dochází snižováním základu daně různými způsoby (např. krácení tržeb) nebo naopak zvyšováním nákladů, které subjekt vynaložil na dosažení, zajištění a udržení příjmů, kdy ovšem toto zvyšování neodpovídá skutečnosti, případně daňový subjekt uplatňuje odčitatelné položky, které neexistují. Jako další způsoby zkrácení daně lze uvést různé formy skrytého převodu zisku, jakými jsou účtování vyšších nebo nižších cen za dodané zboží nebo služby, placení nepřiměřeně vysokých licenčních poplatků za užití patentů a jiných průmyslových práv, placení provizí a odměn za neprovedené služby nebo placení vyšších úroků než jsou obvyklé [11].

U daně z přidané hodnoty dochází ke zkrácení daně podobně jako u daně z příjmů fyzické a právnické osoby účelovým snižováním základu daně či neoprávněným uplatněním odpočtu. Vzhledem k povaze této daně přichází v úvahu jakákoliv manipulace s daní na vstupu i s daní na výstupu. Jedná se především o předstírání vývozu zboží do zahraničí, zastírání či předstírání zdanitelného plnění, účelové snižování hodnoty dováženého zboží. Systém v rámci Evropského společenství, při kterém je dodání zboží mezi státy osvobozené od DPH, je zneužíván ke kolotočovým (řetězovým) podvodům. Zboží prochází řadou na sebe navazujících transakcí, které jsou uskutečňovány zcela nebo zčásti mezi členskými státy a společností, které vznikne daňová povinnost, tuto daň neodvede a není k nalezení.

Ke zkrácení spotřební daně dochází typicky při dovozu komodit, které podléhají spotřební dani. Při dovozu jsou označovány jako jiné zboží, které zatíženo spotřební daní není. Dalším častým způsobem je nákup určité suroviny bez daně, kdy při jejím prodeji jako výrobku, který je zatížen spotřební daní, není tato daň přiznána ani zaplácena. Spotřební daň bývá také zkracována fiktivním vývozem zdanitelných výrobků do zahraničí nebo mimo území Evropského společenství a následným neoprávněným uplatněním nároku na vrácení daně.

2.1.2 Finanční kriminalita

Finanční kriminalita je vedle daňové kriminality jednou ze základních forem hospodářské kriminality. Za typické způsoby páchaní finanční kriminality lze považovat [9]:

- podvody různého druhu a charakteru (fakturační, úvěrové, pojistné, dotační),
- tzv. nevěrná zpráva, která spočívá v porušení povinností převzatých smluvně nebo uložených zákonem spravovat určitý majetek,
- zpronevěry (defraudace) svěřeného majetku,
- zneužívání důvěrných informací k vlastnímu obohacení,
- machinace při veřejných zakázkách a dražbách,
- nedodržování předpisů o vedení účetnictví,
- padělání peněz, šeků a cenných papírů,
- různé machinace v investičních společnostech a fondech,
- tzv. tunelování firem.

Úvěrový a dotační podvod

Trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 TrZ či dotačního podvodu podle § 212 TrZ se dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru, resp. v žádosti o poskytnutí dotace, subvence nebo návratné finanční výpomoci nebo příspěvku, uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, příp. bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu¹, použije prostředky získané účelovým úvěrem, účelovou dotací, subvencí nebo návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem na jiný než určený účel [34].

Pachatel při jednání s bankou či nebankovním subjektem uvede nepravdivé nebo zkreslené údaje, které se týkají zejména možné návratnosti poskytnutého úvěru nebo hodnoty zastavované věci. Poskytne nepravdivé údaje o svém hospodaření, např. zamlčí, že je předlužen, nebo předloží nadhodnocený znalecký posudek. Dotace a subvence bývají vylákány pod nepravdivými záminkami, pokud se jedná o subvence a dotace účelové, jsou použity na jiný než sjednaný účel. V souvislosti s dotacemi dochází často ke korupčnímu jednání.

Pojistný podvod

Podle § 210 TrZ se trestného činu pojistného podvodu dopustí ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, příp. předstírá událost, s níž je spojeno právo

¹ Podle § 138 TrZ se škodou nikoli malou rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč.

na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou kdy je předstírána neexistující pojistná událost nebo je uměle vyvolána v úmyslu získat neoprávněnou výhodu od pojišťovny [34].

Způsoby páchaní trestných činů pojistného podvodu jsou různorodé a rozsah jejich páchaní je velmi široký. Jedním z kritérií členění pojistných podvodů je předmět útoku, podle kterého se může jednat o pojistnou událost vzniklou v rámci životního pojištění (pojištění osob) nebo neživotního pojištění (pojištění majetku a odpovědnosti za škodu). Pojistné podvody lze členit i podle osoby pachatele na vnější pojistný podvod a na vnitřní pojistný podvod. U vnějšího pojistného podvodu je pachatelem pojištěný nebo pojistník, u vnitřního pojistného podvodu je pachatelem zaměstnanec pojišťovny, který však má obvykle za spolupachatele pojištěného nebo pojistníka.

Příklady podvodného jednání [22]:

- zamlčování podstatných údajů,
- úmyslné uvádění nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů (věk, zdravotní stav, velikost rizika, výše škody, důvod vzniku, doložené doklady apod.),
- úmyslné nadhodnocení náhodně vzniklé škody,
- úmyslné způsobení škody, která je prezentována jako náhodná událost krytá pojištěním,
- nadhodnocení majetku při uzavírání pojištění a následně uměle vyvolaná pojistná událost,
- pojištění již poškozené věci jako nepoškozené (např. havarovaného vozidla),
- různé kombinace uvedených jednání.

Trestná činnost proti měně

Trestná činnost proti měně představuje vysoce společensky nebezpečné jednání, které narušuje stabilitu trhu, ekonomické vztahy a důvěryhodnost měny, proto každý stát věnuje technické i právní ochraně své měny velkou pozornost. Na základě mezinárodních smluv je právní ochrana poskytována i měnám cizích států.

Typické způsoby páchaní trestné činnosti proti měně [4]:

- výroba a držení padělatelského náčiní,
- padělání a pozměňování peněz a jejich udávání do oběhu,
- padělání a pozměňování tuzemských i cizích cenných papírů,
- padělání a pozměňování bezhotovostních platebních prostředků.

Platebními prostředky jsou vedle bankovek a mincí i platební karty nebo šeky. A právě neoprávněné držení platebního prostředku (platební karty) je podle statistik Policie ČR nejčastěji zjištěným hospodářským trestným činem v posledních letech v České republice. Základním rizikem je zneužití platební karty cizí osobou za pomoci PIN kódu, který nechávají držitelé karet u karty. Na padělání platebních karet se nejvíce podílejí mezinárodní organizované skupiny. Nejčastějším způsobem získání údajů z platebních karet je tzv. skimming, kdy pachatelé za pomoci zařízení upevněného na bankomatu stahují veškerá data uložená na magnetickém proužku platební karty. Ke zjištění PIN kódu používají pachatelé kameru umístěnou v bankomatu nebo speciální folii, kterou umístí na klávesnici. Takto získaná data následně pachatelé využívají k výrobě falešných karet [9].

2.1.3 Kriminalita v oblasti duševního vlastnictví

Kriminalitou v oblasti duševního vlastnictví rozumíme delikty, které porušují vlastnická práva k výsledkům intelektuální činnosti lidí. Může se jednat o spáchání trestných činů porušení práv k ochranné známce a jiným označením dle § 268 TrZ, porušení chráněných průmyslových práv dle § 269 TrZ, porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi dle § 270 TrZ nebo padělání a napodobení díla výtvarného umění dle § 271 TrZ [9].

Porušování průmyslových práv:

- výroba plagiátů – nejčastěji se jedná o napodobeniny textilního zboží a obuvi známých firem či módních salónů,
- označení výrobků ochrannou známkou, ke které patří právo jinému,
- uvedení nelegálního zboží do oběhu, kterému obvykle předchází jeho dovoz,
- výroba zboží chráněného patentem nebo průmyslovým vzorem a jeho uvedení na trh.

Porušování autorských práv:

- nelegální zásah do autorského díla – např. překlad díla bez souhlasu jeho autora,
- plagiátorství – vydávání díla za své vlastní (díla literární či hudební, softwarové produkty apod.),
- nelegální výroba kopií autorských děl (např. audio či video nahrávky, softwarové produkty),
- nelegální šíření autorských děl,
- nelegální exploatace autorských děl – užívání legálně drženého produktu v rozporu s licenčními podmínkami nebo užívání nelegálních produktů.

2.2 Související formy hospodářské trestné činnosti

2.2.1 Počítačová kriminalita

Počítačová kriminalita je nemorální a neoprávněné jednání, které zahrnuje zneužití údajů získaných prostřednictvím informačních a komunikačních technologií nebo jejich změnu [33]. Počítačová (informační, kybernetická) kriminalita je zastoupena velkou množinou trestných činů spojených s počítačem jako nástrojem, případně s počítačem jako cílem trestné činnosti.

Počítačovou kriminalitu lze rozdělit do tří základních skupin. První skupinou jsou protiprávní jednání, jejichž objektem je přímo daný počítač. Cílem je získání dat z tohoto počítače a jejich následné zneužití, např. k diskreditaci osob či vydírání. Druhá skupina protiprávních jednání využívá počítač jako prostředek k páchání nebo usnadnění trestné činnosti. Počítač je využíván např. k padělání platidel či dokumentů nebo k nelegálnímu kopírování nosičů s hudební nebo filmovou tvorbou, příp. počítačových programů. Třetí skupinu tvoří protiprávní jednání, při kterých výpočetní technika hraje pouze pomocnou roli (např. příprava různých dokumentů, vedení účetnictví) [9].

Typické způsoby páchání počítačové kriminality:

- neoprávněné zásahy do vstupních dat,
- neoprávněné změny v uložených datech a jejich využití k dosažení sledovaného cíle,
- neoprávněné pokyny k počítačovým operacím,
- neoprávněné pronikání do počítačů, počítačových systémů a databází (hacking) a krádež osobních údajů či jiných dat, příp. jejich ničení,
- napadání cizího počítače, jeho softwarového vybavení a souborů dat v databázích pomocí škodlivého softwaru (např. logická bomba, trojský kůň).

Ve statistikách Policie ČR jsou počítačové trestné činy vykazovány jako poškození a zneužití záznamu na nosiči informací (§ 230 – § 232 TrZ). Mezi další hospodářské trestné činy, které jsou páchány s pomocí počítače, patří např. trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu, trestný čin krádeže, podvod, zpronevěra, provozování nepoctivých her a sázek, padělání peněz, neoprávněné nakládání s osobními údaji.

2.2.2 Korupce a úplatkářství

Korupci velmi úzce souvisí s hospodářskou kriminalitou. Je definována jako neformální vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou,

nabídnutou nebo slíbenou odměnu [8]. Korupce je širší pojem než úplatkářství, zahrnuje i jednání označovaná jako klientelismus či lobbyismus. Podle míry aktivity jednání pachatelů lze rozlišit úplatkářství na aktivní a pasivní. V případě, že někdo nabízí, slíbí nebo poskytne úplatek, jedná se o aktivní úplatkářství. Naopak v případě přímého či zprostředkovaného požadavku nebo získání neoprávněné výhody se jedná o pasivní formu jednání.

Podle intenzity páčání, rozsahu a závažnosti je korupce dělena na korupci malou (bagatelní) a korupci velkou (závažnou, organizovanou). Podle oblasti, ve které korupce působí, je možné rozlišit korupci na individuální, korupci zasahující do politiky, veřejného sektoru, soukromého sektoru, státní správy a další. Pro oblast veřejné správy je typická korupce spojená se zneužíváním pravomoci a postavení úředních osob [9].

Trestný čin korupce trestní zákoník nezná, obsahuje však řadu ustanovení, která korupční jednání kriminalizují. Korupční trestné činy lze rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří trestné činy úplatkářství – přijetí úplatku (§ 331 TrZ), podplacení (§ 332 TrZ) a nepřímé úplatkářství (§ 333 TrZ). Do druhé skupiny lze zařadit zejména trestné činy sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 TrZ), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 TrZ), pletichy při veřejné dražbě (§ 258 TrZ).

2.2.3 Legalizace výnosů z trestné činnosti

Legalizace výnosů z trestné činnosti (tzv. praní špinavých peněz) představuje proces přeměny finančních prostředků získaných trestnou činností na legální majetkové hodnoty. Jedná se o činnosti sloužící tomu, aby zatajily existenci, podstatu a konečně užití příjmů získaných nezákonným způsobem. Pokud by pachatelé, zejména hospodářské a organizované kriminality, tyto legalizační transakce neprováděli, mohla by být jejich trestná činnost odhalena a takto nabyté prostředky zabaveny [9].

Způsoby legalizace výnosů jsou velmi různorodé a nelze uvést jejich vyčerpávající přehled. Několik vybraných způsobů legalizace výnosů z trestné činnosti:

- umělé navyšování obrátu ve firmách pracujících s hotovostí,
- fingoané výhry,
- mezinárodní peněžní převody,
- bankovní šeky a směnky,
- transakce s nemovitostmi.

K legalizaci výnosů z trestné činnosti jsou využívány různé finanční společnosti, velmi často registrované v daňových rájích. Jde o přísně důvěrné a diskrétní společnosti, které nepodávají

žádní informace o klientovi ani uskutečněných operacích. Legalizace probíhá i prostřednictvím dalších subjektů, jako jsou např. realitní či leasingové společnosti, různé burzy, obchodníci s cennými papíry, společnosti provozující loterie, pojišťovny apod.

3 ANALÝZA VÝVOJE HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY V ČR

V této části práce byla analyzována hospodářská kriminalita jako celek z hlediska její struktury a dynamiky. Následně byly zkoumány vybrané oblasti hospodářské kriminality, které byly v rámci analýzy identifikovány jako nejvýznamnější z hlediska kvantity či způsobené škody. K analýze byly použity zejména veřejně dostupné údaje ze statistik Policie ČR a údaje z odborné literatury.

3.1 Prameny informací o registrované kriminalitě

Základním a nejčastěji užívaným zdrojem informací o registrované kriminalitě jsou kriminální statistiky získávané a zpracovávané orgány činnými v trestním řízení, tj. policejními orgány, státními zastupitelstvími a soudy. V České republice jsou to statistiky zpracovávané následujícími institucemi:

- Ministerstvem vnitra ČR, resp. Policejním prezidiem ČR (policejní statistiky),
- Ministerstvem spravedlnosti ČR (statistiky státních zastupitelství a soudů, tzv. justiční statistiky).

Každá z těchto institucí zpracovává statistické údaje samostatně a neexistuje jednotná metodika pro jejich zpracování. Vyskytují se mezi nimi rozdíly, což do určité míry znesnadňuje možnost jejich vzájemného porovnání.

Pro třídění jednotlivých druhů kriminality je v policejních statistikách používána tzv. takticko-statistická klasifikace (TSK), která má podobu trojmístných kódů označujících jednotlivé trestné činy či jejich skupiny. Původní rozdělení TSK na hospodářskou a majetkovou kriminalitu před rokem 1990 kopírovalo trestní zákon a bylo v obou resortech od roku 1973 stejné [15]. V současnosti jsou v TSK zařazeny mezi hospodářské trestné činy i některé činy, resp. jejich část, které jsou v trestním zákoníku řazeny pod majetkovou trestnou činnost a některé trestné činy zařazené i do jiných hlav trestního zákoníku. V justičních statistikách je vykazována trestná činnost striktně podle hlav a paragrafů trestního zákoníku.

Z uvedených pramenů podávají nejúplnější a nejpřesnější obraz o rozsahu kriminality policejní statistiky, protože jejich údaje jsou časově nejbližší době spáchání trestného činu. Jsou v nich obsaženy informace o všech zjištěných (policií registrovaných) trestných činech bez ohledu na to, zda byl zjištěn a trestně stíhán pachatel. Dále obsahují informace o objasněných trestných činech, tedy těch, u nichž byl zjištěn pachatel či pachatelé. Při využití uvedených statistik je třeba brát v úvahu nejen to, že poskytují v první řadě informace o činnosti orgánů

činných v trestním řízení, ale i další skutečnosti, které omezují jejich vypovídací hodnotu. Především je to latence, která je odhadována vyšší než u obecné kriminality vzhledem k [6]:

- anonymitě obětí – v řadě případů nedochází k poškození práv přímo (poškozenými mohou být např. zaměstnanci napadených subjektů či daňoví poplatníci),
- absenci zájmu osob z hospodářské sféry na odhalování hospodářské kriminality,
- falešné solidaritě,
- nedůvěře v možnosti orgánů činných v trestním řízení zabývat se právně složitou problematikou a úspěšně překonávat obtíže při dokazování,
- nedůvěře, že dojde k trestnímu postihu pachatelů aj.

Statistická data mohou být zkreslena také následujícími vlivy [32]:

- demografické vlivy – lze je částečně eliminovat použitím informací o intenzitě kriminality,
- legislativní změny v oblasti trestního práva:
 - kriminalizace (zprísňení trestní represe),
 - dekriminalizace (zmírnění trestní represe),
- amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky – na území ČR byla po roce 1989 vyhlášena amnestie v letech 1990, 1993, 1998, 2013,
- trendy uplatňované v trestní politice – jde o konkrétní směr trestní politiky v určitém časovém období, udávaný zpravidla centrálně; může se projevit např. zvýšeným zájmem o stíhání některých trestných činů,
- soustředění pozornosti policie na určitá místa či skupiny obyvatel,
- případy tzv. umělé latence – nezaregistrování trestných činů policií, přestože se o nich dozvěděla (např. bagatelní majetková kriminalita),
- metodologické problémy a rozdíly ve způsobu statistického vykazování,
- omyly, případně záměrné uvádění nesprávných údajů při shromažďování a zpracovávání statistických údajů,
- časová prodleva mezi spácháním trestného činu (odhalením pachatele) a registrací této skutečnosti.

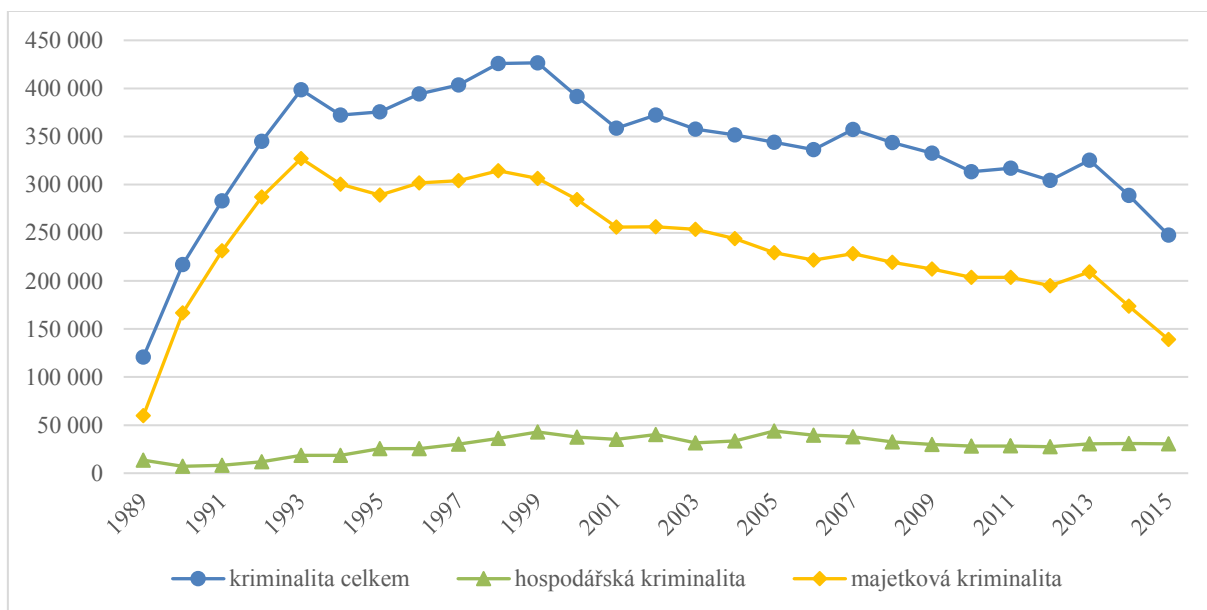
Dalším zdrojem informací o kriminalitě jsou každoroční zprávy Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti. Ministerstvem vnitra je předkládána vládě a Poslanecké sněmovně zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky. Jejím obsahem jsou aktuální informace o stavu a vývoji kriminality na území ČR a také informace o realizovaných a navrhovaných opatřeních směřujících k jejímu snižování.

Ministerstvem spravedlnosti je zpracována zpráva o činnosti státního zastupitelství. Zpráva je důležitým informačním prostředkem o činnosti státního zastupitelství, stavu a vývoji kriminality a poruchových jevů.

3.2 Dynamika registrované hospodářské kriminality

Dynamikou kriminality se rozumí změny v rozsahu, intenzitě a struktuře kriminality v průběhu času. Po roce 1989 došlo vedle společenských změn také ke změnám v oblasti trestního práva, trestní politiky a fungování oficiálních institucí zabývajících se kontrolou kriminality. Tyto změny výrazně ovlivnily vývoj registrované kriminality a její objasňenosti v 90. letech 20. století [32].

Jak je patrné z grafu na obrázku 1, došlo po roce 1989 k prudkému nárůstu celkové kriminality. V letech 1998 a 1999 dosahovala kriminalita nejvyšší úrovně, více než 400 tis. trestných činů za rok. V následujícím období docházelo s mírnými výkyvy k poklesu celkové kriminality. Největší podíl trestných činů byl evidován v oblasti majetkové kriminality.

Obrázek 1: Počet registrovaných trestných činů v letech 1989 – 2015

Zdroj: [14; 26; 27; 29], vlastní zpracování

Na rozdíl od ostatních druhů kriminality, byl v oblasti hospodářské kriminality zaznamenán po roce 1989 pokles. Tato skutečnost byla výrazně ovlivněna změnou právního prostředí, neboť do roku 1990 byly součástí hospodářské kriminality trestné činy krádeže tzv. majetku v socialistickém vlastnictví. Po roce 1990 se počet registrovaných hospodářských trestných činů zvyšoval, což bylo způsobeno zejména trestnou činností související s rozvojem podnikatelských aktivit a restitucemi. Jedním z faktorů, který měl vliv na vzestup hospodářské

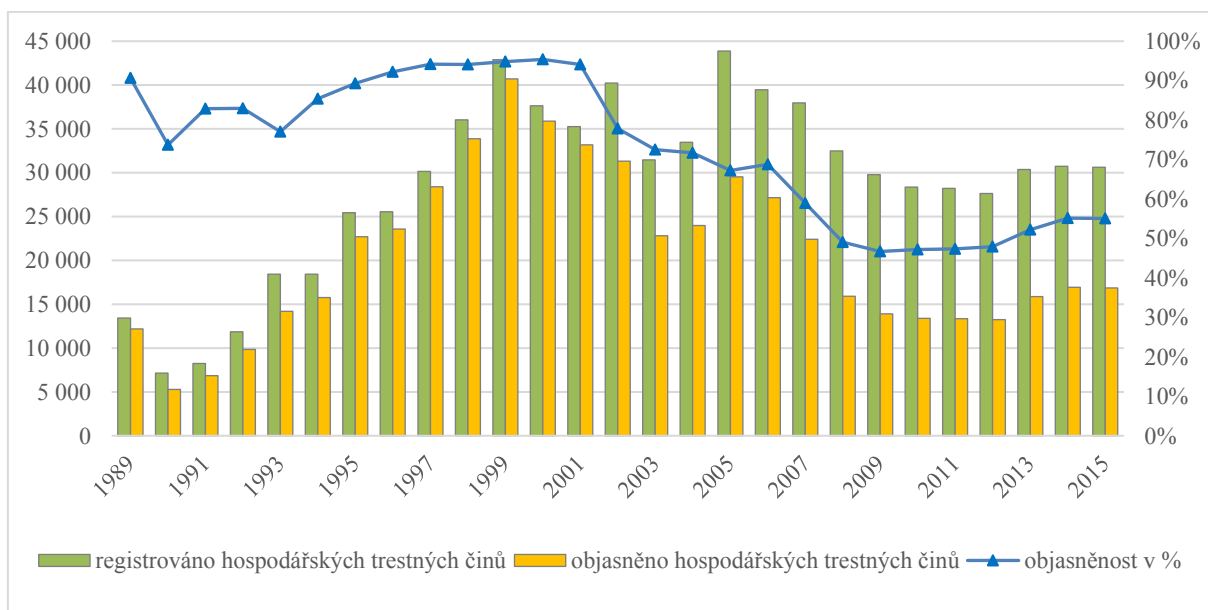
kriminality, bylo zavedení nových trestných činů, jako je neoprávněné držení platebního prostředku v roce 1994 nebo úvěrový a pojistný podvod v roce 1998. Jak je uvedeno v tabulce 1, procentní podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě byl relativně nízký. Na počátku 90. let 20. století nepřesáhl 5 %, od poloviny 90. let podíl pozvolna stoupal a v posledních deseti letech činil 9 % až 12 %.

Tabulka 1: Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v letech 1989 – 2015

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
majetková kriminalita	49%	77%	82%	83%	82%	81%	77%	77%	75%
hospodářská kriminalita	11%	3%	3%	3%	5%	5%	7%	6%	7%
ostatní kriminalita	39%	20%	15%	13%	13%	14%	16%	17%	17%
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
majetková kriminalita	74%	72%	73%	71%	69%	71%	69%	67%	66%
hospodářská kriminalita	8%	10%	10%	10%	11%	9%	10%	13%	12%
ostatní kriminalita	18%	18%	18%	19%	20%	20%	21%	21%	22%
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
majetková kriminalita	64%	64%	64%	65%	64%	64%	64%	60%	56%
hospodářská kriminalita	11%	9%	9%	9%	9%	9%	9%	11%	12%
ostatní kriminalita	26%	27%	27%	26%	27%	27%	26%	29%	31%

Zdroj: [14; 26; 27; 29], vlastní zpracování

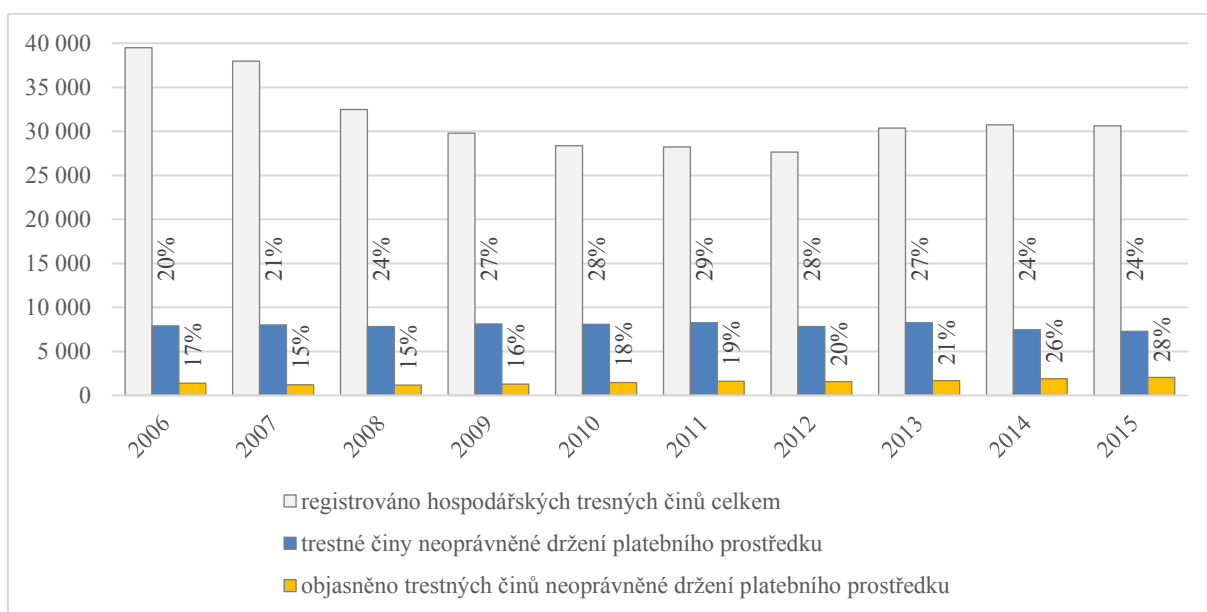
Z grafu na obrázku 2 vyplývá, že svého vrcholu dosahoval počet hospodářských trestných činů v roce 2005 (43.882 TČ), poté došlo k jeho poklesu. V roce 2015 bylo registrováno 30.616 hospodářských trestných činů. Vysoký počet trestných činů v letech 2005 – 2007 je ovlivněn skokovým nárůstem úvěrových podvodů, což bude dále podrobněji analyzováno.

Obrázek 2: Počet hospodářských trestných činů v letech 1989 – 2015

Zdroj: [14; 26; 27; 29], vlastní zpracování

Pro hospodářskou kriminalitu jako celek byla v letech 1989 – 2001 charakteristická vysoká míra objasněnosti, v roce 2000 dokonce 95,4 %. Objasněnost však byla ovlivněna metodikou vykazování hospodářské kriminality, kdy policie evidovala převážně hospodářské trestné činy, u nichž se podařilo získat přímé důkazy z interních a externích auditů a byl znám pachatel. Oznámení byla podávána nejčastěji Finančně analytickým útvarům MF, celními orgány, Českou národní bankou, Ministerstvem financí a Českou obchodní inspekcí [6]. Po roce 2002 objasněnost klesala, v posledních letech bylo objasněno kolem 50 % registrovaných hospodářských trestných činů. Nižší objasněnost byla ovlivněna zejména vysokým počtem trestných činů neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, jejichž podíl na registrované hospodářské kriminalitě byl v letech 2006 – 2015 20 % až 29 %, ale objasněnost pouze 15 % – 28 %. Podíl těchto trestných činů na celkovém počtu a jejich objasněnost je prezentována v grafu na obrázku 3.

Obrázek 3: Trestné činy neoprávněné držení platebního prostředku v letech 2006 – 2015

Zdroj: [26; 27; 29], vlastní zpracování

Pokles nebo nárůst kriminality může být ovlivněn změnou v počtu obyvatel na daném území. Při popisu kriminality je proto zjišťována tzv. intenzita (úroveň) kriminality. Je vyjádřena koeficientem (indexem) hospodářské kriminality, což je počet trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 100 tisíc (10 tisíc) obyvatel. Index hospodářské kriminality je zachycen v tabulce 2.

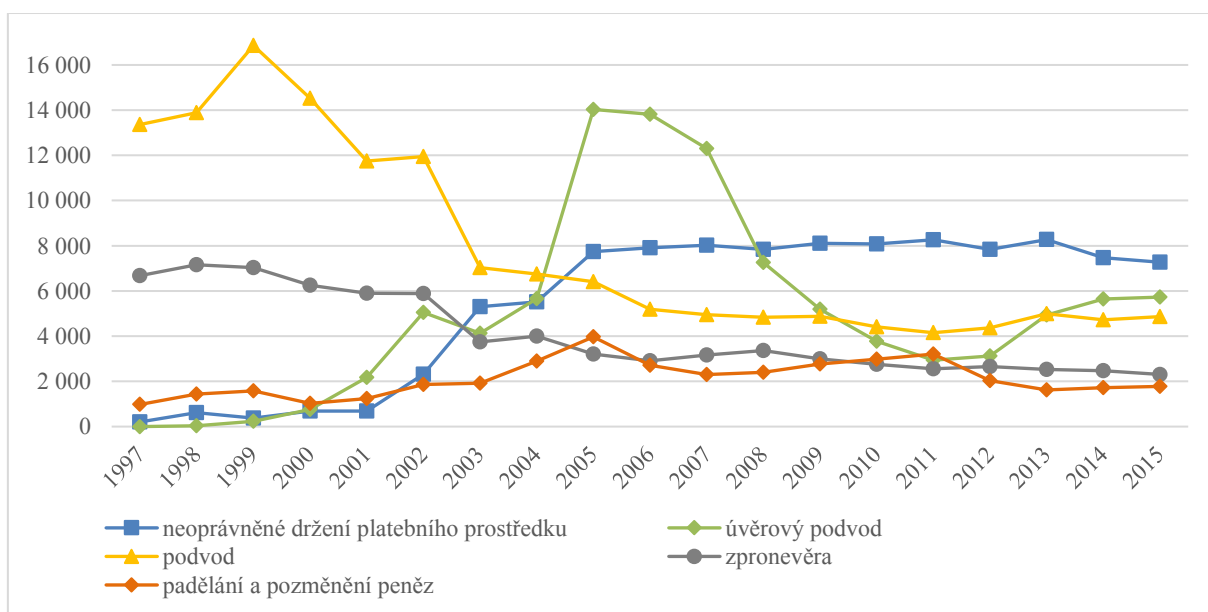
Tabulka 2: Index hospodářské kriminality na území ČR v letech 1989 – 2015

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
počet TČ / 100 tis. obyvatel	130	69	80	115	178	178	246	248	293
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
počet TČ / 100 tis. obyvatel	350	417	366	345	394	308	328	429	384
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
počet TČ / 100 tis. obyvatel	368	311	284	270	269	263	289	292	290

Zdroj: [14; 21; 26; 27; 29], vlastní zpracování

Z analýzy vyplynulo, že změny v hodnotě indexu hospodářské kriminality do značné míry kopírovaly vývoj celkového počtu hospodářských trestných činů. Je to dáno tím, že ve sledované období byl počet obyvatel v České republice poměrně stabilní (10,2 – 10,5 mil. obyvatel). Nejvíce trestných činů v přepočtu na 100 tis. obyvatel bylo evidováno v roce 2005 (429 TČ). Zjišťování indexu je důležité zejména při porovnávání kriminality v jednotlivých regionech (krajích, okresech) nebo při mezinárodním srovnání.

Při zkoumání struktury kriminality z hlediska jednotlivých druhů bylo zjištěno, že nejčastěji se vyskytujícím typem hospodářské trestné činnosti ve sledovaném období byly následující trestné činy: neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, podvod, úvěrový podvod, zpronevěra a padělání a pozměnění peněz. Vývoj počtu těchto trestných činů je zobrazen v grafu na obrázku 4.

Obrázek 4: Nejčtenější hospodářské trestné činy v letech 1997 – 2015

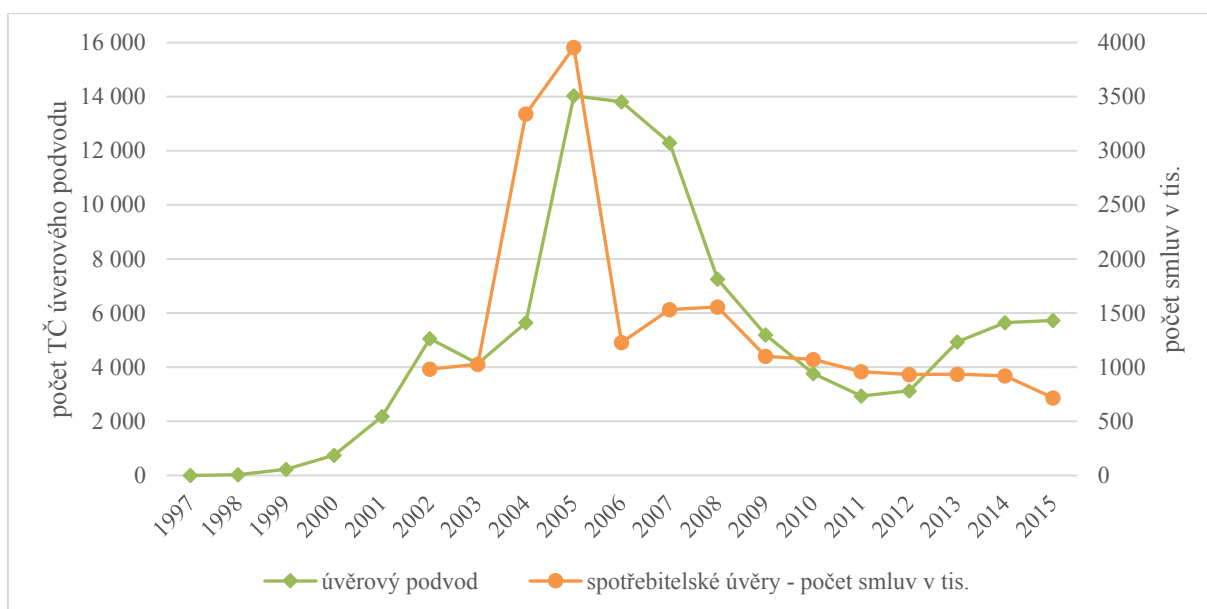
Zdroj: [26; 27; 29], vlastní zpracování

U trestných činů podvodu a zpronevěry došlo po roce 2002 k výraznému poklesu počtu těchto trestných činů. Trestných činů podvodu bylo v roce 1999 evidováno 16.861, v posledních deseti letech je to každoročně kolem 5 tis. U trestného činu zpronevěry byl zaznamenán pokles ze 7 tis. registrovaných trestných činů v letech 1998 a 1999 na 1.783 v roce 2015. Naopak ke zvýšení počtu zjištěných trestných činů došlo u trestného činu neoprávněného držení platebního prostředku (platební karty), od roku 2001 do roku 2005 se počet trestných činů postupně zvyšoval až na 8 tis. ročně. U trestného činu úvěrového podvodu je vidět značná rozkolísanost.

3.2.1 Úvěrový podvod

Výrazný nárůst úvěrových podvodů v roce 2005 ve srovnání s rokem předchozím není ve zprávě Ministerstva vnitra za rok 2005 komentován. Je pouze konstatováno, že došlo ke zvýšení počtu těchto trestných činů o 148 %. V roce 2004 bylo registrováno 5.652 trestných činů úvěrového podvodu, v roce 2005 to bylo 14.032 trestných činů. Příčin zvýšení počtu úvěrových podvodů v letech 2005 – 2007 bylo více. Jednou z hlavních příčin bylo s největší pravděpodobností značné uvolnění podmínek pro poskytování spotřebitelských úvěrů. Hotovostní půjčky byly nebankovními institucemi poskytovány občanům pouze po předložení dokladů totožnosti. K získání finanční hotovosti byly v některých případech zneužívány odcizené či nalezené doklady [36]. V grafu na obrázku 5 je zobrazeno porovnání počtu spotřebitelských úvěrů poskytnutých nebankovními institucemi a počtu zjištěných trestných činů úvěrového podvodu. Údaje o počtu smluv byly získány ze statistik České leasingové a finanční asociace².

² České leasingová a finanční asociace sdružuje v současné době 42 firem, které realizují kolem 97 % objemu všech tuzemských leasingových obchodů, většinu nebankovních úvěrů pro spotřebitele a většinu faktoringových obchodů.

Obrázek 5: Porovnání – počet trestných činů úvěrového podvodu a počet spotřebitelských úvěrů

Zdroj: [26; 27; 28; 29], vlastní zpracování

Příčinou nárůstu úvěrových podvodů byla též skutečnost, že pozornost policejních orgánů byla zaměřena ve zvýšené míře na tento druh trestné činnosti. Ze strany institucí poskytujících úvěry se mohlo jednat o zneužívání vzniklé situace. Poskytovatelé úvěrů tak měli možnost na základě výsledků vyšetřování policie získat poskytnuté finanční prostředky zpět v trestním řízení, nebo získat důkazní materiál pro řízení občanskoprávní [36]. Nejvíce trestných činů úvěrového podvodu bylo v roce 2005 i v roce 2006 zaznamenáno v krajích s nejvyšší nezaměstnaností, tj. v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Počet trestných činů úvěrového podvodu a míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích v letech 2005 – 2006 je uveden v tabulce 3.

Tabulka 3: Úvěrové podvody, míra nezaměstnanosti v krajích ČR v letech 2005 – 2006

VÚSC	Počet TČ úvěrového podvodu		Počet TČ / 10 tis. obyvatel		Míra nezaměstnanosti v %	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Ústecký kraj	2 599	2 241	31,6	27,2	15,4	14,5
Moravskoslezský kraj	2 352	1 909	18,8	15,3	14,7	13,4
Hlavní město Praha	1 710	1 869	14,6	15,8	3,4	3,0
Jihomoravský kraj	1 207	1 541	10,7	13,6	10,1	9,2
Jihočeský kraj	923	950	14,8	15,1	6,3	6,0
Olomoucký kraj	865	768	13,5	12,0	11,0	9,6
Královéhradecký kraj	798	524	14,6	9,6	7,3	6,6
Liberecký kraj	734	919	17,2	21,4	7,8	7,4
Středočeský kraj	630	556	5,5	4,8	6,3	5,7
Karlovarský kraj	508	551	16,7	18,1	10,2	9,5
Plzeňský kraj	472	575	8,6	10,4	6,4	5,9
Pardubický kraj	468	444	9,3	8,8	8,3	7,3
Zlínský kraj	385	478	6,5	8,1	9,2	8,4
Kraj Vysočina	381	489	7,5	9,6	8,2	7,4

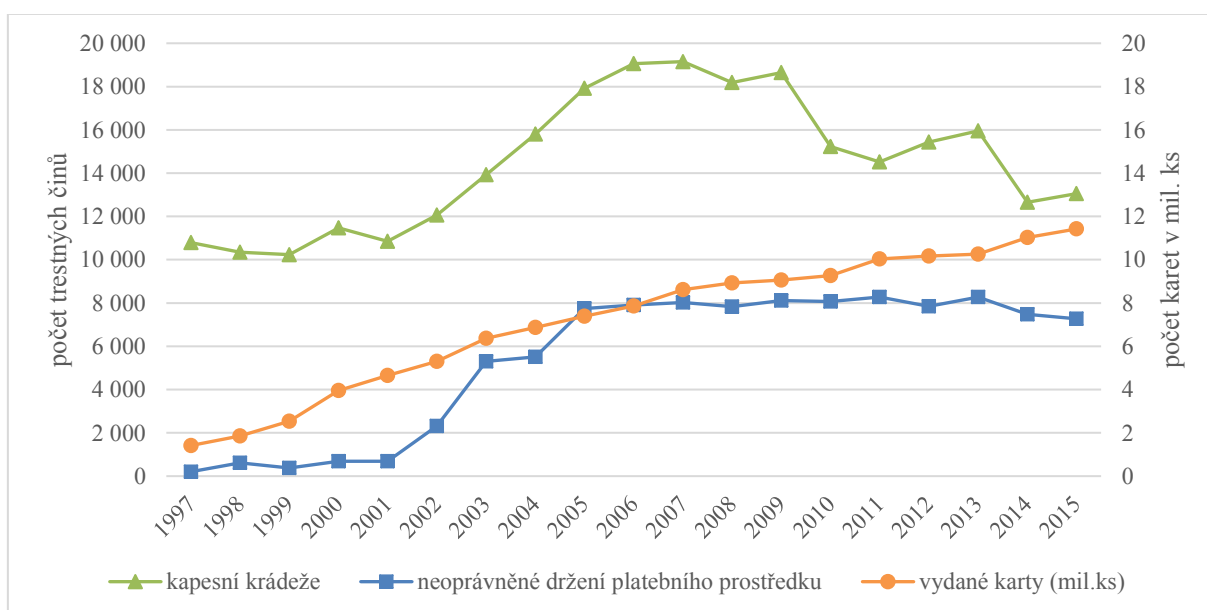
Zdroj: [1; 19; 20; 26], vlastní zpracování

Při použití indexu kriminality je patrné, že vysoký počet trestných činů v poměru k počtu obyvatel byl zaznamenán i v kraji Libereckém a Karlovarském. Zatímco Karlovarský kraj patřil ke krajům s nejvyšší nezaměstnaností, v Libereckém kraji byla nezaměstnanost poměrně nízká.

3.2.2 Neoprávněného držení platebního prostředku

Největší podíl na hospodářské kriminalitě z hlediska kvantity byl v posledních letech zaznamenán u trestných činů neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku. Tyto trestné činy úzce souvisí s majetkovou kriminalitou, resp. kapesními krádežemi. Při krádeži jsou z větší míry předmětem zájmu pachatele peníze, ale při odcizení tašek či dokladů bývají odcizeny i platební karty. Objasňování této trestné činnosti je obtížné, protože poškození na odcizení platební karty reagují často až po té, kdy dojde k výběru z účtu. V posledních deseti letech byla vykazována objasněnost mezi 15 % až 28 %.

Z údajů zobrazených v grafu na obrázku 6 lze usuzovat, že zvýšení počtu trestných činů neoprávněného držení platební karty byl ovlivněn jak počtem vydaných platebních karet, tak i počtem kapesních krádeží.

Obrázek 6: Porovnání – neoprávněného držení platebního prostředku, kapesní krádeže, počet platebních karet

Zdroj: [7; 26; 27; 29], vlastní zpracování

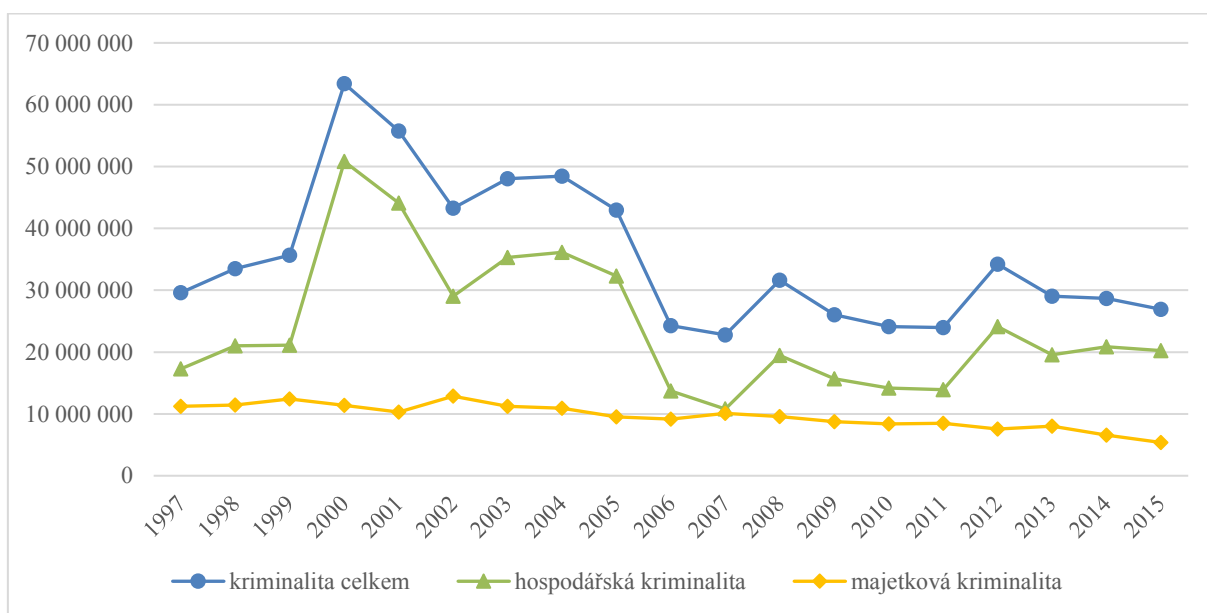
Počet vydaných platebních karet se každý rok zvyšoval, v roce 2015 bylo podle údajů Sdružení pro bankovní karty³ vydáno 11,4 mil. ks. Počet kapesních krádeží od roku 2007

³ Statistiky SBK obsahují data od následujících společností: Air Bank, Cetelem, Citibank, Cofidis, Commerzbank, ČS, ČSOB, Equa Bank, Expobank, Fio banka, GE Money Bank, ING Bank, J&T Banka, KB, mBank, PPF Banka, Raiifeisenbank, Sberbank, Unicredit Bank, CCS, Essox, Euronet, Diners Club, Home Credit, Zuno Bank

s menšími výkyvy klesal. Počet trestných činů neoprávněného opatření, padělení a pozměnění platebního prostředku byl od roku 2005 relativně stabilní, pohyboval se mezi 7,3 tis. a 8,3 tis. trestných činů.

3.3 Škody způsobené registrovanou hospodářskou kriminalitou

Výrazné rozdíly mezi hospodářskou a majetkovou kriminalitou byly zjištěny nejen v počtu registrovaných trestných činů, ale i ve výši způsobených škod. Přestože byl počet zjištěných hospodářských trestných činů podstatně nižší než u majetkové kriminality, způsobené škody byly výrazně vyšší a rozkolísanější. Škody způsobené hospodářskou kriminalitou se pohybovaly mezi 10 mld. Kč až 50 mld. Kč ročně, v posledních třech letech byly zjištěny škody kolem 20 mld. Kč. Škody způsobené majetkovými trestnými činy se pohybovaly převážně v rozmezí 8 mld. Kč až 12 mld. Kč ročně. V roce 2014 byly u majetkové kriminality zjištěny škody ve výši 6,6 mld. a v roce 2015 škody 5,4 mld. Kč. Z údajů prezentovaných v grafu na obrázku 7 je zřejmé, že rozsah celkových škod je do značné míry ovlivněn škodami způsobenými hospodářskou kriminalitou.

Obrázek 7: Způsobené škody v tis. Kč v letech 1997 – 2015

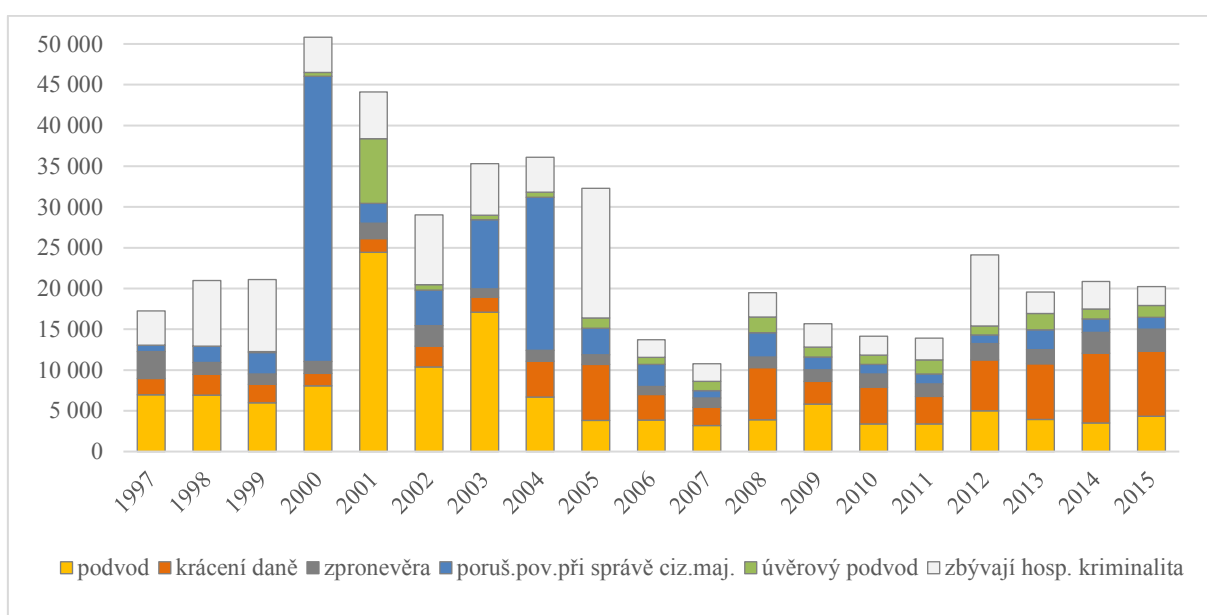
Zdroj: [26; 27; 29], vlastní zpracování

Škody způsobené hospodářskou kriminalitou byly v dřívějších letech ovlivněny „velkými kauzami“. V roce 2000 byla způsobena škoda 14 mld. Kč dvěma případy – Agrobanka a Komerční banka, a.s. v souvislosti s poskytováním dokumentárních akreditivů společnosti B.C.I. Trading GmbH [37]. V kauze „Harvardských fondů“ jejich zakladatel společně s likvidátorem převáděli v letech 1995 až 1997 majetek z Harvardských investičních fondů

a Sklo Unionu Teplice, škoda byla vykázána až v roce 2003, a to v úhrnné výši téměř 18 mld. Kč [38]. V roce 2005 byly škody ovlivněny kauzou „IPB-České pivo“, kde se jednalo o podvod s akciemi Plzeňského Prazdroje se škodou 7,2 mld. Kč, k němuž došlo již v roce 1998 [39].

3.3.1 Škody zjištěné

Z analýzy vyplynulo, že největší škody u zjištěné hospodářské kriminality byly způsobeny zpravidla trestnými činy krácení daně, podvod, zpronevěra, porušování povinností při správě cizího majetku a úvěrový podvod. Jednotlivé podíly těchto trestných činů na celkovém objemu škod jsou znázorněny v grafu na obrázku 8.

Obrázek 8: Hospodářské trestné činy s nejvyšší škodou v mil. Kč v letech 1997 – 2015

Zdroj: [26; 27; 29], vlastní zpracování

Škody v řádu miliard Kč ročně byly v některých letech způsobeny i jinými trestnými činy:

- porušování předpisů o pravidlech hospodářské soutěže v roce 2012,
- zneužití informace a postavení v obchodním styku v letech 1998, 2001 – 2005,
- porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi v roce 1998,
- neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby v roce 2000.

V posledních letech bylo nejvíce škod způsobeno daňovou kriminalitou. V roce 2015 činila zjištěná škoda 8 mld. Kč, což je 39,3 % z celkových škod způsobených hospodářskou

kriminalitou. Nejzávažnější je trestná činnost v oblasti spotřebních daní a daně z přidané hodnoty. Daňové úniky na DPH jsou odhadovány na 80 mld. Kč ročně [16].

Pro boj s daňovou kriminalitou a daňovými úniky byl v roce 2014 vytvořen společný tým Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel, tzv. Daňová kobra. Spolupráce jednotlivých složek Daňové Kobry umožňuje včas identifikovat, odhalovat a potírat daňové úniky. V roce 2014 se podařilo zajistit 1,4 mld. Kč a v roce 2015 1,9 mld. Kč. Na začátku roku 2015 vznikla také Regionální Kobra, které se podařilo zamezit trestné činnosti ve výši 847 milionů korun. Celkem se tak podařilo za 18 měsíců činnosti zajistit finanční prostředky ve výši 4,1 mld. Kč [3].

3.3.2 Škody zajištěné

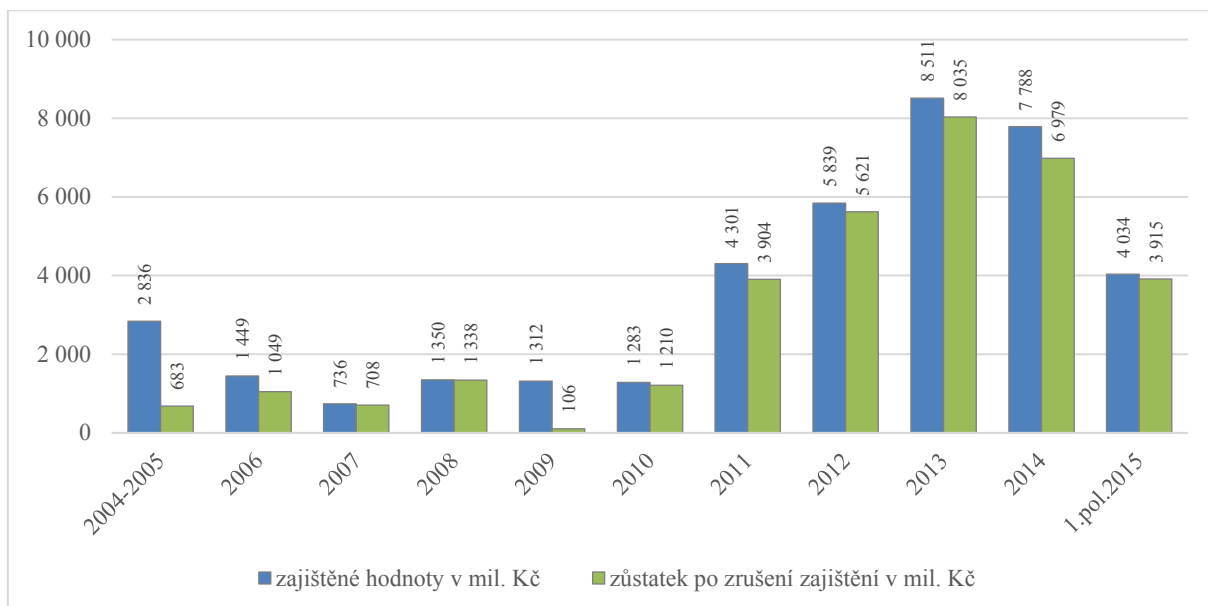
Ve statistikách Policie ČR jsou evidovány jak škody způsobené, tak škody zajištěné (hodnoty zajištěné na místě činu nebo v časovém sledu krátce poté). Z celkově zjištěných škod způsobených hospodářskou kriminalitou byla zajištěna pouze nepatrná část. V tabulce 4 je možné vidět, že výše zajištěných škod způsobených hospodářskou kriminalitou v jednotlivých letech většinou nepřesahovala 1 %.

Tabulka 4: Zajištěné škody v mil. Kč a jejich podíl na celkově způsobených škodách

		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
škody zajištěné v mil. Kč		163	144	107	60	1.967	2.221	1.041	327	503
škody zajištěné v %		0,94%	0,68%	0,51%	0,12%	4,46%	7,65%	2,95%	0,91%	1,56%
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
škody zajištěné v mil. Kč	732	82	175	89	2	4	12	7	2	374
škody zajištěné v %	5,34%	0,76%	0,90%	0,57%	0,02%	0,03%	0,05%	0,03%	0,01%	1,85%

Zdroj: [26; 27; 29], vlastní zpracování

Je nutné dodat, že tzv. „zajištěné hodnoty“ je třeba odlišovat od výnosů z trestné činnosti zabavovaných v průběhu trestního řízení. Škoda zajištěná je uváděna zpravidla na počátku prověřování. Následná zajištění majetku v důsledku finančních šetření se do statistik Policie ČR nedostávají [40]. Z veřejně dostupných zdrojů byly získány pouze údaje o celkově zajištěných hodnotách, které jsou prezentovány v grafu na obrázku 9. Z těchto údajů však nelze zjistit hodnotu majetku, který byl zajištěn při objasňování hospodářské trestné činnosti.

Obrázek 9: Zajištěné hodnoty Policií ČR celkem v období 2004 – 1. pol. 2015

Zdroj: [35], vlastní zpracování

Z grafu na obrázku 9 lze vysledovat, že po roce 2010 došlo k výraznému nárůstu zajištěných hodnot. Největší objem majetku byl zajištěn pracovníky Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality SKPV (v roce 2014 3,6 mld. Kč, v 1. pol. 2015 1,3 mld. Kč).

4 PREVENCE HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

Z provedené analýzy vyplynulo, že po roce 1990 docházelo postupně k vzestupu hospodářské kriminality. Nejvyšší počet hospodářských trestných činů byl zaznamenán v roce 2005, následně došlo k jejich poklesu. Při zkoumání struktury kriminality z hlediska jednotlivých druhů bylo zjištěno, že nejčastěji zjištěnými trestnými činy byly neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, podvod, úvěrový podvod, zpronevěra, padělání a pozměnění peněz. Škody způsobené hospodářskou kriminalitou se pohybovaly mezi 10 mld. Kč až 50 mld. Kč ročně. Největší škody byly způsobeny trestnými činy kráčení daně, podvod, zpronevěra, porušování povinností při správě cizího majetku a úvěrový podvod.

S ohledem na výsledky provedené analýzy je nutné konstatovat zvýšenou potřebu eliminovat faktory a příčiny hospodářské kriminality. Samotné objasnění a potrestání pachatelů však není řešením. Hospodářským činům je třeba předcházet pomocí prevence. Preventivní význam opatření v legislativní a kontrolní oblasti je u hospodářské kriminality vyšší než u jiných druhů kriminality.

4.1 Právní nástroje

Právní nástroje, které upravují ekonomickou činnost, podnikání a podmínky hospodářské soutěže, mají zásadní preventivní význam. V legislativní oblasti byla provedena celá řada opatření, která jsou zaměřena na zprůhlednění hospodářského života a na odhalení a postih pachatelů hospodářské trestné činnosti. V novém trestním zákoníku, který vstoupil v platnost 1. 1. 2010, došlo ke změně či rozšíření některých skutkových podstat trestných činů hospodářských i majetkových a k rozšíření možností peněžitého trestu a konfiskace majetku získaného trestnou činností [32]. Byl přijat nový zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který zpřísňuje povinnosti tzv. povinných osob. Koncem roku 2011 byl také schválen zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, který umožňuje odčerpát nelegální zisky i podnikajícím právnickým osobám.

Součástí prevence je i udělování sankcí za porušování netrestních právních norem. Významnou preventivní úlohu proto mají kontrolní orgány netrestní povahy. V České republice jsou to zejména:

- Finanční správa ČR – kontroluje dodržování povinností stanovených právními předpisy upravujícími účetnictví a ukládá účetním jednotkám pokuty podle těchto právních předpisů, vykonává správu daní a další činnosti,

- Celní správa ČR – vykonává celní dohled, správu spotřebních daní, kontroluje omezení plateb v hotovosti, dohlíží na ochranu práv duševního vlastnictví,
- Česká obchodní inspekce – kontroluje dodržování předpisů v oblasti ochrany spotřebitele a vnitřního trhu,
- Úřad pro hospodářskou soutěž – ústřední orgán státní správy s pravomocemi v oblasti ochrany hospodářské soutěže; vykonává dohled nad zadáváním veřejných zakázek,
- Česká národní banka – vykonává dohled nad finančním trhem,
- Česká inspekce životního prostředí – kontroluje dodržování právních předpisů na ochranu životního prostředí,
- Nejvyšší kontrolní úřad – kontroluje hospodaření se státním majetkem.

Vzhledem k vnitřnímu členění hospodářské kriminality je třeba vytvářet preventivní opatření ve vztahu k jednotlivým druhům hospodářské trestné činnosti. Za účelem omezení daňové a celní trestné činnosti bylo provedeno již mnoho opatření a další jsou připravována. Podle zákona o omezení plateb v hotovosti musí být platby převyšující 270 tis. Kč prováděny pouze bezhotovostně, pro příjemce je stanovena povinnost bezhotovostní platby přesahující povolený limit takovou platbu pod sankcí pokuty odmítnout. Změnou živnostenského zákona došlo k částečnému omezení podnikání osob, které nejsou bezúhonné nebo které se dostaly do bankrotu či neplnily závazky vůči státu.

Preventivní opatření v oblasti daňové kriminality

Pro omezení úniků u spotřebních daní byl v roce 2013 přijat nový zákon o povinném značení lihu, který výrazně zpřísňuje podmínky pro obchodování s lihem. Osoba povinná značit líh musí být registrována, musí složit kauci (od 100 tis. do 5 mil. Kč), v místě značení lihu je povinna používat kamerový systém a je povinna celnímu úřadu hlásit denní prodeje lihu. Zpřísněny byly také podmínky pro obchodování s minerálními oleji. Novelou zákona o pohonných hmotách, která nabyla účinnosti 1. 10. 2013, byla zavedena povinná registrace distributorů pohonných hmot, povinnost poskytovat kauci ve výši 20 mil. Kč (ve vymezených případech 10 mil. Kč) a uložena oznamovací povinnost týkající se nákupu a prodeje pohonných hmot. Podmínky byly zpřísněny také pro provozovatele daňových skladů, zvláště u minerálních olejů, kde bylo zvýšeno maximální možné zajištění spotřební daně ze 100 mil. na 1,5 mld. Kč. Daňové sklady jsou častěji a důkladněji kontrolovány ze strany celních a finančních úřadů.

V boji proti kolotočovým (řetězovým) podvodům s DPH je od roku 2012 uplatňována metoda přenesené daňové povinnosti (tzv. reverse charge) u vybraných kategorií zboží a služeb

u tuzemských transakcí. Přenesení daňové povinnosti spočívá v tom, že povinnost přiznat daň z přidané hodnoty se přesouvá z poskytovatele plnění na jeho příjemce, a tím je odstraněna možnost vzniku tohoto typu podvodu. Od roku 2013 je v zákoně o dani z přidané hodnoty definován tzv. nespolehlivý plátcem a zavedeno ručení příjemce plnění za daň neodvedenou tímto nespolehlivým plátcem. Daňový subjekt má povinnost uvést při registraci všechny bankovní účty, které používá ke své ekonomické činnosti. Čísla účtů jsou následně zveřejněna na webových stránkách Finanční správy. Plátcem ručí za DPH, pokud je úplata poskytnuta mimo tuzemsko nebo na nezveřejněný účet. Dalším opatřením v boji proti daňovým podvodům je kontrolní hlášení, které jsou povinni podávat od ledna 2016 všichni plátcem. Kontrolní hlášení by mělo být vhodným nástrojem pro odhalení především řetězových podvodů a falešných faktur. Novým opatřením je zavedení elektronické evidence tržeb, která bude zaváděna postupně. První skupinou podnikatelů, kteří začnou evidovat své tržby od 1. 12. 2016, jsou podnikatelé v oblasti ubytovacích a stravovacích služeb. Ve 2. fázi by měla být elektronická evidence tržeb povinná pro maloobchody a velkoobchody (od 1. 3. 2017) a následně v roce 2018 pro ostatní činnosti [23].

Zmíněný režim přenesení daňové povinnosti je uplatňován pouze u vybraných druhů zboží a služeb. Stále se však objevují nové komodity, u kterých k těmto podvodům dochází. Rozšířením režimu přenesení daňové povinnosti na další rizikové komodity by mohlo dojít k omezení těchto podvodů.

K daňovým podvodům jsou často využívány společnosti s ručením omezeným. Ztížením podmínek pro založení společnosti a zvýšením jejího povinného základního kapitálu by se zúžil prostor pro páčání této hospodářské trestné činnosti. V tomto směru však byly učiněny kroky opačné. Od roku 2014 byl snížen minimální vklad u společnosti s ručením omezeným z původních 200 tis. Kč na 1 Kč a v roce 2016 byly na požadavek Evropské komise sníženy i poplatky související se založením společnosti.

Mezi opatření, která mohou do budoucna přinést vyšší efektivitu při odhalování daňových úniků, se řadí zavedení centrálního registru účtů. Registr by obsahoval pouze údaje o existenci účtu a jeho majiteli, neobsahoval by údaje o pohybech a zůstatcích na účtech. K údajům v registru by měli mít přístup vybraní pracovníci finanční správy a policie. Pokud by si pracovníci finančních úřadů mohli jednoduchým způsobem ověřit majitele účtu, snížilo by se tím riziko vylákání přeplatků daně třetími osobami. Registr by také usnadnil a zrychlil činnost policie. Policisté by se nemuseli dotazovat několika desítek subjektů, zda má určitá

fyzická či právnická osoba vedený účet u dané instituce. Sníží se též riziko úniku informací, protože při prověřování osoby dotazy na velké množství institucí může dojít k prozrazení.

Vhodným opatřením v boji proti daňovým únikům by bylo zvýšení počtu zaměstnanců finančních úřadů, aby se snížila průměrná doba mezi jednotlivými kontrolami. Riziko daňové kontroly je účinným nástrojem prevence daňové trestné činnosti. Dalším opatřením by mohlo být zavedení odměn pro pracovníky finanční správy v případě, že odhalí daňový únik či podvod, což by mohlo zvýšit motivaci těchto pracovníků k jejich vyhledávání.

4.2 Opatření v personální a vzdělávací oblasti

V oblasti vzdělávací je potřeba zvýšit úroveň znalostí práva i znalostí finančních, účetních a jiných operací. Potřeba získat nové znalosti se týká občanů, vedoucích pracovníků, ale i pracovníků kontrolních orgánů i orgánů činných v trestním řízení. Znalost nejen trestního práva, ale i souvisejících právních odvětví je nutná u policistů, státních zástupců i soudců. Pro vyšetřování závažné hospodářské kriminality by měly být vytvářeny speciální vyšetřovací týmy, kde by se vyšetřování účastnili vedle policistů také odborníci na danou oblast (např. účetnictví, ekonomiku, finanční trhy). Je však nutné specialisty najít, vycvičit a také odpovídajícím způsobem zaplatit. Bez těchto odborníků je obtížné bojovat s firmami, které mají daňové poradce a další dobře vyškolené lidi.

V řadě organizací a institucí je nedostatečná vnitřní kontrola vlastních pracovníků, jsou porušovány interní předpisy a jiné právní normy. Uvnitř podniků tak dochází k podvodům a zpronevěrám. Nezbytným opatřením je tedy kvalitní výběr pracovníků a jejich vzdělávání. Mezi účinná opatření patří též důkladný systém interních kontrol, pravidelný a nezávislý interní i externí audit. Při nakládání s financemi a majetkem podniku je nutné nastavit víceúrovňové kontroly, aby nedocházelo k tomu, že s majetkovými hodnotami nakládá pouze jedna osoba. Prevencí proti podvodům vlastních zaměstnanců je i vytvoření a udržování firemní kultury. Preventivní opatření jsou nutná nejen směrem k vlastním zaměstnancům, ale také ve vztahu k zákazníkům.

Další oblastí, v níž je třeba stále vylepšovat stávající opatření prevence hospodářské kriminality, případně vytvářet opatření nová, je oblast úvěrových podvodů. Jednou z příčin páchaní úvěrových podvodů je vysoká zadluženost pachatelů této trestné činnosti. Zadluženost zejména sociálně slabších obyvatel vyplývá z nízké finanční gramotnosti a potřeby řešit finanční tíseň bez ohledu na následky. Účinným nástrojem se zde jeví preventivní projekty zaměřující se na zvyšování finanční gramotnosti a poradenská činnost pracovníků sociálních

služeb v oblasti oddlužení. Opatření je třeba provést také na straně subjektů poskytujících nebankovní půjčky. Jednou z možností by bylo zavedení zákonné regulace činnosti nebankovních institucí spočívající v omezení možnosti poskytovat opakované půjčky osobám, které neprokáží svoji schopnost dostát závazkům z uzavřených úvěrových smluv.

4.3 Represivní strategie

Prostředky trestního práva nelze využít k odstranění nebo výraznému omezení faktorů, které vyvolávají hospodářskou kriminalitu. Trestní právo není nástrojem k omezování podnikání. V ekonomice má trestní represe subsidiární (pomocnou) úlohu. Úloha trestního práva je nenahraditelná tam, kde jiné prostředky hospodářské povahy nestačí. Zásahy státu pomocí trestněprávních prostředků by měly být prováděny pouze v následujících případech [6]:

- postih pro nesplnění povinnosti vůči státu, zejména finanční (ná vaznost na právní normy upravující zdanění, cla, sociální zabezpečení, zdravotní pojištění atd.),
- postih při porušování závazných pravidel podnikání včetně zajištění rovnosti na trhu (neoprávněné podnikání, porušování závazných pravidel hospodářského styku, porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi apod.),
- postih různých jednání podvodného charakteru (např. poškozování spotřebitele),
- ochrana tajemství obchodních informací a účetní evidence (zneužívání informací v obchodním styku, zkreslování údajů o stavu hospodaření),
- ochrana měny a závazků vyplývajících z mezinárodních smluv a úmluv (padělání a pozměnění peněz, porušování autorských a průmyslových práv, poškození finančních zájmů Evropské unie apod.).

Trestní represe by měla být uplatňována jen jako krajní prostředek. Rozhodující vliv musí mít jiné než trestněprávní nástroje. Je to zejména kvalitní úprava právních vztahů spojených s podnikáním a s ekonomickou činností a co nejrychlejší vynutitelnost práva. K tomu jsou potřebné dostatečné kontrolní mechanismy a kvalitní státní aparát.

ZÁVĚR

Hospodářská kriminalita zahrnuje velmi rozmanitou a širokou oblast specifické trestné činnosti, která negativně ovlivňuje fungování ekonomiky a celé společnosti. Způsobuje nejen značné škody materiální, ale také škody morální. Přelomovým obdobím ve vývoji hospodářské kriminality byl v České republice rok 1989. Z důvodu nedostatečné legislativy a kontroly byl přechod z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní spojen s rozvojem nových forem hospodářské trestné činnosti. I přestože postupně došlo ke stabilizaci celé společnosti a byla přijata řada preventivních i represivních opatření, je téma hospodářské kriminality stále aktuální.

Cílem práce byla analýza vývoje hospodářské kriminality a vybraných oblastí jejího páčání v České republice. Analýza byla provedena s využitím statistických dat Policie ČR. Součástí práce bylo i navržení možných způsobů prevence hospodářské kriminality.

První část byla věnována definování hospodářské kriminality a pojmům ekonomická kriminalita, finanční kriminalita, kriminalita bílých límečků. Následně byly charakterizovány příčiny a kriminogenní faktory hospodářské kriminality. V další části byly popsány typické formy a vybrané způsoby páčání hospodářské kriminality.

Následovala analýza vývoje hospodářské kriminality v letech 1989 – 2015. Hospodářská kriminalita byla analyzována jako celek z hlediska její struktury a dynamiky. Dále byly zkoumány vybrané oblasti hospodářské kriminality, které byly v rámci analýzy identifikovány jako nejvýznamnější z hlediska kvantity či způsobené škody. Analyzovány byly také škody způsobené hospodářskou kriminalitou. Z analýzy vyplynulo, že po roce 1990 docházelo každoročně k vzestupu hospodářské kriminality. Nejvyšší počet hospodářských trestných činů byl zaznamenán v roce 2005, následně došlo k jejich poklesu. Objasněnost těchto trestných činů byla do roku 2001 velmi vysoká, poté se postupně snižovala. Nejčastěji zjištěnými hospodářskými trestnými činy byly neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, podvod, úvěrový podvod, zpronevěra, padělání a pozměnění peněz. Škody způsobené hospodářskou kriminalitou se pohybovaly mezi 10 mld. Kč až 50 mld. Kč ročně. Největší škody byly způsobeny trestnými činy krácení daně, podvod, zpronevěra, porušování povinností při správě cizího majetku a úvěrový podvod.

V poslední části byla popsána nejvýznamnější opatření v oblasti prevence hospodářské kriminality přijatá v posledních pěti letech a byly navrženy další možné způsoby prevence. Na základě zjištěných skutečností lze konstatovat, že prevence by měla být provedena zejména v oblasti daňových podvodů. Vzhledem k již přijatým opatřením, která jsou zvláště pro malé

a střední podniky administrativně i finančně náročná, je problematické přijímat další obdobná opatření. Možným řešením je úprava stávajícího režimu přenesení daňové povinnosti, zvýšení kontrol ze strany finančních úřadů či zavedení centrálního registru účtů. Problémem je i nárůst počtu úvěrových podvodů v posledních třech letech. Řešením by mohlo být zvýšení finanční gramotnosti obyvatel a přísnější regulace podnikání v oblasti poskytování úvěrů.

Závěrem je nutné poznamenat, že hospodářskou trestnou činnost, přestože počtem tvoří menší část kriminality, lze označit z důvodu vysokých škod za velice závažné a pro společnost nebezpečné jednání. Je proto nutné s hospodářskou kriminalitou bojovat a neustále hledat možnosti, jak omezit její narůstání a intenzitu.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Časové řady míry nezaměstnanosti a podílu nezaměstnaných osob. In: *Úřad práce České republiky* [online]. 2013 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady
- [2] ČASTORÁL, Z. *Ekonomická kriminalita a management*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2011, 352 s. ISBN 978-807-4520-051.
- [3] Daňová Kobra zachránila doposud státnímu rozpočtu ČR 4,1 miliardy korun. *Finanční správa ČR* [online]. 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/pro-media/danova-kobra/danova-kobra-zachranila-doposud-statnimu-rozpoctu-CR-pres-4-miliardy-korun-7084>
- [4] FRYŠTÁK, M. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 205 s. ISBN 978-80-87071-18-2.
- [5] FRYŠTÁK, M., PROVAZNÍK, J. a ŽATECKÁ, E. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2015. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-225-9.
- [6] GRIVNA, T., SCHEINOST M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN 978-807-4786-143.
- [7] Historie od roku 1989. In: *Sdružení pro bankovní karty* [online]. 2016 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: http://www.bankovnikarty.cz/pages/czech/profil_statistiky.html
- [8] CHMELÍK, J. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-720-1434-X.
- [9] CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 202 s. ISBN 978-80-7408-109-5.
- [10] KADEŘÁBKOVÁ, D. *Hospodářská trestná činnost a její projevy: dílčí závěrečná studie úkolu "Výzkum organizovaného zločinu v České republice II"*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. ISBN 978-808-6008-677.
- [11] KOCINA, J. *Daňové trestné činy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 358 s. ISBN 978-80-7380-442-8.
- [12] KONRÁD, Z. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. nezm. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, 219 s. ISBN 80-725-1023-1.
- [13] KUČHTA, J. *Hospodářská trestná činnost: multimediální učební text*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4256-8.

- [14] *Kriminalistika*. Praha: MV ČR, 1999, 42(1). ISSN 1210-9150.
- [15] MAREŠOVÁ, A. *Resortní statistiky - základní zdroj informací o kriminalitě v České republice*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-110-3.
- [16] Martin Janeček: Do dvou let vyřešíme polovinu daňových úniků. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2015/martin-janecek-do-dvou-let-vyresime-polo-22497>
- [17] NOVOTNÝ, O. O otázkách hospodářského trestního práva. *Právní praxe*. 1997, 45(6): 375-401. ISSN 1210-0900.
- [18] PAYNE, B. K. *White-collar crime: a text/reader*. Los Angeles: SAGE, 2012, xxii, 694 p. ISBN 9781412987493-.
- [19] Počet obyvatel v obcích České republiky - k 1.1.2005. In: *Český statistický úřad* [online]. 2005 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-ceske-republiky-k-112005-7zklutepr>
- [20] Počet obyvatel v obcích České republiky - k 1.1.2006. In: *Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-ceske-republiky-k-112006-h1jvhpelzb>
- [21] Pohyb obyvatelstva v Českých zemích 1785 - 2014, absolutní údaje 02.06.2015. In: *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu
- [22] Pojistný podvod - Česká asociace pojišťoven. *Česká asociace pojišťoven* [online]. 2014 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-v-praxi/pojistny-podvod>
- [23] Postupný náběh evidence tržeb. *E-tržby - elektronická evidence tržeb* [online]. 2016 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.e-trzby.cz/cs/odkdy-evidovat-trzby>
- [24] SALINGER, L. M. *Encyclopedia of white-collar*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2005, 2 v. (xxviii, 974) p. ISBN 07-619-3004-3.
- [25] SCHEINOST, M. a BALOUN, V. *Výzkum ekonomické kriminality*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 169 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8031-5.

- [26] Statistické přehledy kriminality. *Policie České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>
- [27] Statistické přehledy kriminality. *Policie České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- [28] Statistiky ČLFA. *ČLFA - Česká leasingová a finanční asociace* [online]. 2003 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=65>
- [29] Statistiky kriminality. *Policie České republiky* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zverejnene-informace-2014-statistiky-kriminality.aspx>
- [30] TERYNGEL, J. *Podnikání, hospodářské a majetkové trestné činy*. Praha: Prospektrum, 1991, 215 s. ISBN 80-854-3102-5.
- [31] The Fight against Corruption - A Priority for the CoE. *Council of Europe* [online]. ©2014 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/general/R%2881%2912%20on%20economic%20crime_EN.pdf
- [32] VÁLKOVÁ, H. a KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-429-2.
- [33] Základní definice, vztahující se k tématu kybernetické bezpečnost. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/cyber-vyzkum-studie-pojmy-pdf.aspx
- [34] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- [35] Zajištění majetku v 1. pololetí roku 2015. In: *Policie České republiky* [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zajisteni-majetku-v-1-pololeti-2015.aspx>
- [36] Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2005. In: *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 2006 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti/323>
- [37] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 2001. In: *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2002 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=18&CT1=0>

- [38] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 2003. In: *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2004 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=743&CT1=0>
- [39] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 2006. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2007 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/zprava06-pdf.aspx
- [40] Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2014. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitni-politiky-2014.aspx>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Trestné činy klasifikované dle TSK jako hospodářské trestné činy

PŘÍLOHA A

Trestné činy klasifikované dle TSK jako hospodářské trestné činy		
TSK	Hospodářské činy	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
801	nekalá soutěž	§ 248
803	neoprávněné podnikání	§ 251
806	poškození spotřebitele	§ 253
807	pašování	§ 261
808	zkreslov. údajů hosp. o st. hosp. a jmění.	§ 254
810	poruš.povin.v insolvenčním řízení	§ 225
811	poruš.povinnosti při spr.ciz.majetku	§ 220,221
812	krádež (pouze část TČ)	§ 205
813	neopráv.užívání cizí věci mimo mot. voz. (pouze část TČ)	§ 207
814	poškoz. cizí věci (pouze část TČ)	§ 228
815	podvody v sociálním zab.a nemoc.pojištění	§ 209
816	padělání a pozměňování peněz	§ 233
817	padělání a pozměň. známek a kolků	§ 245,246
819	krácení daně	§ 240
820	zneužívání pravomoci úřední osoby	§ 329
821	úplatkářství - přijímání úplatku	§ 331
822	poškození věřitele (pouze část TČ)	§ 222
823	padělání a pozměňování veř.listiny	§ 348
824	ned.výr.a drž.st.pečeti a úřed.razítka	§ 349
825	ohrož. zdraví závažnými potr.	§ 156,157
826	vystavení nepravdivého potvrzení	§ 259,260
827	neoprávněné užívání mot.vozidla (pouze část TČ)	§ 207
828	poruš.tajemství doprav. zpráv	§ 182
829	zpronevěra (pouze část TČ)	§ 206
830	podvod (pouze část TČ)	§ 209
831	pletichy při veř. sout.a dražbě	§ 256,257,258
832	por.před.kontr.zbož.a tech	§ 262,263,264
833	zneužívání inf. v obch.styku	§ 255
834	neoprávněné provozování loterie	§ 252
835	poruš. předp. o nálepkách k ozn. zboží	§ 244
836	neoprávněné nakládání s osob. údaji (pouze část TČ)	§ 180
837	ostatní tr. činy proti měně	§ 235,236,237,239
838	neoprávněné držení platebního prostředku	§ 234
839	por.před.o zahr.obch.s voj.mat	§ 265,266,267
840	krádeže železničních zásilek	§ 205,206,209
841	krádeže poštovních zásilek	§ 205,206,209
842	krádeže silničních zásilek	§ 205,206,209
843	krádeže leteckých zásilek	§ 205,206,209
844	krádeže lodních zásilek	§ 205,206,209
845	maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (pouze část TČ)	§ 330
846	úplatkářství - podplácení	§ 332
847	úplatkářství - nepřímé úplatkářství	§ 333
848	zvýhodňování věřitele (pouze část TČ)	§ 223

Trestné činy klasifikované dle TSK jako hospodářské trestné činy		
TSK	Hospodářské činy	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
849	pletichy v insolvenčním řízení	§ 226
850	ohrožení životního prostředí-úmyslné	§ 293,294a,295,297,298
851	ohrožení životního prostředí-nedbalostní	§ 294,294a,295,297,298
852	způsobení úpadku	§ 224
853	neoprávněné vydání cenného papíru	§ 249
854	manipulace s kurzem investičních nástrojů	§ 250
855	nedovolená výroba a držení rad.mat	§ 281,282
860	podílnictví	§ 214,215
861	poruš.práv k ochr.známce a jiným označením	§ 268
862	poruš.průmyslových práv	§ 269
863	poruš.aut.práva, práv k databázím	§ 270,271
864	zastřetí původu věci	§ 216,217
865	poškoz. a zneuž. záz. na nos. infor.	§ 230,231,232
866	provozování nepoctivých her a sázek	§ 213
870	havárie a provozní poruchy-mimo dopr. nehody - nedb.	§ 273,274,277,294,294a
871	havárie a provozní poruchy mimo dopr. nehody - úmysl.	§ 228,272,274,276,278
880	pojistný podvod	§ 210
881	úvěrový podvod	§ 211
882	dotační podvod	§ 212
885	nesplnění oznam. povin. v daňovém řízení	§ 243
886	neodvedení daně,pojist.na sociál.zabezp. a pod.pov.platby	§ 241
890	ostatní hospodářské trestné činy	§ 181,183,218,227,229,247,280,305,306,307,337

Zdroj: [27]